

การพัฒนาหลักสูตรอบรมอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวด้านสุขภาพ
อาชีวอนามัยและความปลอดภัย (อสต อช.) ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ
(Development of occupational health and safety training Course
for migrant worker volunteers through Cooperative learning technique)

โดย

นางสาวอรพินทร์ อันติมานนท์
กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค
กระทรวงสาธารณสุข
ปี 2563

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรอบรมอาสาสมัครแรงงานต่างด้าว ด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย (อสด อช.) ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ แบ่งการศึกษาเป็น 4 ระยะได้แก่ ระยะที่ 1 หาความจำเป็นในการสร้างหลักสูตร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดประชุมรับฟังข้อเสนอแนะ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้แทนสถานประกอบกิจการ ผู้แทนลูกจ้างต่างด้าวของสถานประกอบกิจการพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการและสมุทรสาคร และผู้เชี่ยวชาญทางด้านอาชีวอนามัยที่ทำงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าวรวมทั้งหมด 20 คน ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตร และระยะที่ 3 ทดลองใช้โดยการจัดอบรมในสถานประกอบกิจการ 4 แห่ง ระยะที่ 4 ประเมินผลหลังการจัดอบรมทันที และ 3 เดือนหลังจัดอบรมโดยการสัมภาษณ์ผู้แทนลูกจ้างต่างด้าว และผู้แทนฝ่ายบุคคลของสถานประกอบกิจการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ ความถี่ ร้อยละ และข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์ส่วนประกอบ (component analysis) ผลการศึกษาระยะที่ 1 พบว่า ที่ผ่านมาสถานประกอบกิจการส่วนใหญ่จะจัดอบรมหัวข้อความปลอดภัยในการทำงาน เนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันโรค หรือสุขภาพยังมีการดำเนินการน้อย เนื้อหาหลักสูตรควรเป็นการบูรณาการความรู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านสาธารณสุขทั้งหมด ทั้งการป้องกันโรคติดต่อ และไม่ติดต่อ โรคจากการทำงาน และสิทธิต่าง ๆ ที่ควรรู้ หัวข้อต่าง ๆ ที่ควรจัดอบรมได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง การป้องกันโรค และการส่งเสริมสุขภาพ การใช้ยารักษาโรค และขั้นตอนการใช้บริการที่สถานพยาบาล จากข้อมูลในระยะเวลาที่ 1 ได้นำมาพัฒนาหลักสูตรที่ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบหลักได้แก่ 1) ความจำเป็นในการสร้างหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) วัตถุประสงค์ 4) ระยะเวลาการอบรม 4 ชั่วโมง 5) คุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรม 6) เนื้อหารายวิชา 7) สื่อการสอน เน้น 3 ภาษา (ไทย เมียนมา กัมพูชา ถ้าสามารถจัดหาได้) และ 8) การประเมินผลหลักสูตรสำหรับเนื้อหาวิชา แบ่งออกเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1. กล่าวต้อนรับ ชี้แจงวัตถุประสงค์ บทบาทของอาสาสมัครฯ 2. การส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค 3. แนวทางการเข้ารับบริการ ณ สถานพยาบาล และสิทธิต่างๆ และ 4. การป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการทำงาน ทั้งนี้รูปแบบการเรียนการสอนใช้เทคนิคแบบร่วมมือโดยใช้เกม และทำกิจกรรมกลุ่ม ผลการประเมินพบว่า มีผู้เข้าอบรมที่เป็นลูกจ้างต่างด้าวจำนวน 76 คน และกว่าร้อยละ 60 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด เมื่อติดตามหลังเข้ารับการอบรม 3 เดือน พบว่ามีสถานประกอบกิจการ 2 แห่งที่ผู้เข้าอบรมสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ตามบทบาท ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้ ควรเพิ่มเวลาในการอบรม เพิ่มหัวข้อการป้องกันโรคโควิด-19 ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 และเพิ่มกลุ่มเป้าหมาย เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล เจ้าหน้าที่ความปลอดภัย หัวหน้างานฯ เพื่อเป็นครู ก ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกจ้างได้มากขึ้น รวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนลูกจ้างต่างด้าวที่เข้ารับการอบรมได้ดำเนินกิจกรรมทางด้านสุขภาพและอาชีวอนามัยตามบทบาทอาสาสมัครตามที่กำหนด

Abstract

The research and development study was conducted to develop occupational health (OH) and safety training course for migrant worker volunteers. It composed of four phases including 1) training needs, 2) course development, 3) pilot training and 4) course evaluation. In phase 1, a one-day meeting was conducted to gather data from 20 participants including human resources personal and migrant employees in Samut Prakan and Samut Sakhon. OH experts who worked related to migrant workers also were invited to suggest the content of such course. Then, the course was documented, tried out and evaluated in phase 2, 3 and 4, respectively. Quantitative data were analyzed using frequency and percentage while qualitative data were analyzed by component analysis. Results in phase 1 showed that safety topics were frequently trained in most enterprises. Such course should integrate all public health issues including OH, environmental health and diseases prevention. The topics such as labour laws, diseases prevention, health promotion, drug use and health services access should be packed in the course. Cooperative learning technique was used in the constructed course. It included 8 elements as follows; 1) course rationale 2) course philosophy 3) course objective 4) course duration: 4 hours 5) qualification of the trainees 6) course description: 4 modules 7) course media: 3 languages if available (Thai, Myanmar and Cambodia) and 8) course evaluation. Introduction and OH volunteer roles, communicable and non-communicable diseases prevention, guideline to access the health services and the occupational diseases and injuries protection were included in 4 modules. Games and group discussion were used to increase participation. Total 76 migrant employees in 4 enterprises participated in this course and more than 60% of them were very satisfied. However, after 3 months follow up, only trainees in 2 enterprises could follow the roles of such volunteers. This study recommended that the course should increase the training time and add the COVID-19 prevention content in the 2nd module. Additionally, safety officers or human resources officers should participate in this course to guide the migrant trainees and support them to conduct occupational health and safety activities following their roles.

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ฝ่ายทรัพยากรบุคคล ฝ่ายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย รวมทั้งลูกจ้างต่างตัวของสถานประกอบกิจการ 4 แห่ง ในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ และสมุทรสาคร ที่ร่วมนำร่องและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม รวมทั้งขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่างๆ ที่ให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำหลักสูตรครั้งนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ที่สนับสนุนงบประมาณในการศึกษาครั้งนี้

คณะผู้วิจัย

มกราคม 2565

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	3
1.4 นิยามศัพท์	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร	4
2.2 การจัดการเรียนสอนด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative Learning))	6
2.3 หลักสูตรทางด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับประชากรต่างด้าว หรือแรงงานต่างด้าว	11
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
2.5 การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R and D)	15
2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา	17
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 รูปแบบการศึกษา	18
3.2 ระยะเวลาของการศึกษา	18
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	19
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	19
3.5 การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง	19

สารบัญ (ต่อ)

เนื้อหา	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความจำเป็นในการสร้างหลักสูตร	20
4.2 ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรอบรมอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวด้านสุขภาพ อาชีวอนามัย และความปลอดภัย (อสต อช.)	22
4.3 ระยะที่ 3: ทดลองใช้ และระยะที่ 4: ประเมินผลหลักสูตรอบรมอสต อช.	27
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	
5.1 สรุปผลการศึกษา	31
5.2 อภิปรายผล	32
5.3 ข้อจำกัดในการศึกษา	34
5.4 จุดแข็งของการศึกษารั้งนี้	34
5.5 ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้	35
บรรณานุกรม	36
ภาคผนวก	39
ภาคผนวก 1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	40
ภาคผนวก 2 ผลผลิตของการศึกษา : หลักสูตรอบรมอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวด้าน สุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย (อสต อช.)	42

สารบัญตาราง

ตารางที่	ชื่อตาราง	หน้า
2.1	รายละเอียดเนื้อหาวิชาในหลักสูตรอบรมอาสาสมัครต่างด้าว	13
4.1	การวิเคราะห์ส่วนประกอบเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม	20
4.2	วัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ กิจกรรม และสื่อการเรียนรู้ของหลักสูตร	23
4.3	ผลการจัดอบรมตามหลักสูตรฯ ในสถานประกอบกิจการแต่ละแห่ง	27

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 พีระมิดการเรียนรู้	10
ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรอบรมอาสาสมัครแรงงานต่างด้าว ด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย (อศต อช.) ครั้งนี้	17

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากข้อมูลสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน ณ เดือนมีนาคม 2564 มีจำนวนแรงงานต่างด้าว 4 สัญชาติ (เมียนมา ลาว กัมพูชา และเวียดนาม) ได้รับอนุญาตทำงานตาม มาตรา 59 ซึ่งได้แก่ นำเข้าตาม MOU 738,880 คน และ นำเข้าตาม มติกรม. 20 สิงหาคม 2562 จำนวน 941,552 รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,680,432 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2564) โดยมีจำนวนลดลงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับสถิติในปี 2563 ด้วยลักษณะการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ จึงจำเป็นต้องทำงานที่ใช้กำลังร่างกายเป็นหลัก และมีความเสี่ยงสูง หรือ 3D jobs ได้แก่ dirty (สกปรก), dangerous (อันตราย) และ difficult (ยาก) (Moyce, & Schenker, 2018) การดูแลสุขภาพแรงงานต่างด้าวจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยประเทศไทยได้กำหนดมาตรการต่างๆ อาทิ มาตรการด้านนโยบายของรัฐ ด้านกฎหมาย และด้านสาธารณสุข ในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข (กองเวชระเบียนสุขภาพและหลักประกันสุขภาพ, 2563) มีการกำหนดกิจกรรมสำคัญ 4 ด้านในการดูแลสุขภาพแรงงานต่างด้าวคือ 1) การตรวจสุขภาพประจำปี 2) การบริการด้านการรักษาพยาบาล 3) การบริการส่งเสริมสุขภาพและการควบคุม ป้องกันโรค และ 4) การเฝ้าระวังโรค

สำหรับการส่งเสริมสุขภาพและการควบคุมป้องกันโรค กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายในการพัฒนาศักยภาพประชากรต่างด้าว มาเป็น อาสาสมัครสาธารณสุข โดยมุ่งหวังให้ช่วยดูแลสุขภาพประชากรต่างด้าวด้วยตนเอง อันเป็นการตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของประชากรต่างด้าวได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้กระทรวงสาธารณสุขได้มีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมได้แก่ 1) หลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประชากรต่างด้าว ปีพุทธศักราช 2557 ประกอบด้วย 2 หมวด 8 วิชา จำนวน 44 ชั่วโมง ซึ่งแบ่งเป็นใช้เวลาเรียนในห้องเรียน 19 ชั่วโมงและเรียนรู้ด้วยตนเอง 25 ชั่วโมง เนื้อหาวิชา เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรม สาธารณสุขมูลฐาน การป้องกันโรคติดต่อ โรคไม่ติดต่อ อนามัยแม่และเด็ก (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข) 2) หลักสูตรอบรมพนักงานสาธารณสุขต่างด้าว (พสต.) ปีพุทธศักราช 2558 ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาทั้งหมด 5 หมวด 17 วิชา จำนวน 125 ชั่วโมง (ทฤษฎี 45 ชั่วโมง และฝึกปฏิบัติ 80 ชั่วโมง) โดยเนื้อหาคล้ายกับหลักสูตร 1) แต่มีเนื้อหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และมีระยะเวลาในการฝึกอบรมนานกว่า (กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2558) และ 3) หลักสูตรอบรมอาสาสมัครต่างด้าว (อสต.) ปีพุทธศักราช 2558 ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาทั้งหมด 3 หน่วยวิชา ประกอบด้วยหน่วยวิชาพื้นฐาน หน่วยวิชาการบริการสุขภาพ และ หน่วยวิชาเลือก (การเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคติดต่อ โรคไม่ติดต่อและอุบัติเหตุสุขภาพ) รวม 10 วิชา จำนวน 40 ชั่วโมง (ทฤษฎี 20 ชั่วโมง และฝึกปฏิบัติ 20 ชั่วโมง) โดยในวิชา สุขภาพดี มีสุข จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม และเนื้อหาเกี่ยวกับโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน ซึ่งจะกล่าวถึง การใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานเป็นส่วนใหญ่ (กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2558)

ทั้งนี้ในปัจจุบันจังหวัดต่างๆ เช่น จังหวัดสมุทรสาคร (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสมุทรสาคร, 2563) จังหวัดลำพูน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน, 2563) ได้มีการนำหลักสูตรที่ 3 มาจัดอบรม โดยเน้นการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (โควิด 19) โดยแบ่งเป็น 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรมาตรฐาน 40 ชั่วโมง มีภาคทฤษฎี 20 ชั่วโมง และปฏิบัติ 20 ชั่วโมง โดยในวิชาการดูแลสุขภาพเบื้องต้น จะเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการคัดกรองโรคโควิด-19 การสร้างเครือข่ายในชุมชน เป็นต้น และ หลักสูตร 6 ชั่วโมง เป็นการเรียนรู้ ภาคทฤษฎี 6 ชั่วโมง อาทิ ความรู้เรื่องโรคโควิด 19 ทักษะอาสาสมัครต่างด้าว การสร้างเครือข่าย การสื่อสารด้านสุขภาพ และการดูแลสุขภาพเบื้องต้น

ทั้งนี้จากหลักสูตรที่มีอยู่เดิมกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่คือประชากรต่างด้าวที่อยู่ในชุมชน หรือแม้แต่หลักสูตรที่จัดอบรมให้กับลูกจ้างต่างด้าวในสถานประกอบกิจการ ก็จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันโรคติดต่อเป็นเนื้อหาหลัก จากข้อมูลผลการสำรวจสถานประกอบกิจการที่จ้างแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ จังหวัดสมุทรปราการและสมุทรสาคร จำนวน 48 แห่ง พบว่าร้อยละ 79.2 ยังไม่มีอาสาสมัครทางด้านอาชีวอนามัย (อรพันธ์ อันติมานนท์ และคณะ, 2564) การพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ได้นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ความจำเป็นในการจัดอบรมทั้งในส่วนของผู้จ้างต่างด้าว ผู้แทนสถานประกอบกิจการที่จ้างแรงงานต่างด้าว และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ มาพัฒนาหลักสูตรที่มีเนื้อหาวิชาที่บูรณาการ ทั้งการป้องกันโรคติดต่อ โรคไม่ติดต่อ และหัวใจสำคัญคือการป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการทำงานซึ่งหลักสูตรที่ผ่านมายังมีเนื้อหาส่วนนี้น้อย รวมทั้งได้นำรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ในการระดมจัดอบรม ซึ่งเป็นรูปแบบที่มุ่งให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ด้วยตนเองและด้วยความร่วมมือและความช่วยเหลือจากเพื่อนๆ รวมทั้งได้พัฒนาทักษะทางสังคมต่าง ๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ รวมทั้งทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิด การแก้ปัญหาและอื่น ๆ (เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม, 2561) โดยหวังว่าจะเป็นหนึ่งในกลไกที่สำคัญในการป้องกันโรคและการดูแลตนเองของแรงงานต่างด้าวทั้งกรณีปัญหาสุขภาพทั่วไปและปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการทำงาน รวมทั้งเป็นการพัฒนาความร่วมมืออันดีระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้แทนลูกจ้างต่างด้าวในสถานประกอบกิจการให้เป็นอาสาสมัครแรงงานต่างทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของสถานประกอบกิจการ

วัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อ

- 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรอบรมอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวด้านสุขภาพ อาชีวอนามัย และความปลอดภัย (อสต อช.)
- 2) พัฒนาหลักสูตรอบรม อสต อช. และออกแบบการจัดการเรียน การสอน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 3) ทดลองใช้หลักสูตรอบรม อสต อช.ในสถานประกอบกิจการเป้าหมาย
- 4) ประเมินผลหลักสูตร สรุปและเผยแพร่หลักสูตร อสต อช.

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 นำร่องทดลองจัดอบรมตามหลักสูตรฯ ในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่างด้าวจำนวน 4 แห่ง ในจังหวัดสมุทรปราการ 1 แห่ง และจังหวัดสมุทรสาคร 3 แห่ง

1.3.2 การจัดการเรียนการสอนวิทยากรบรรยายภาษาไทย โดยมีล่ามช่วยแปล เอกสารการเรียนการสอนใช้สื่อภาษาไทย และหลายภาษา โดยเน้นสื่อรูปภาพ

1.4 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ลูกจ้างต่างด้าว หมายถึง ลูกจ้างที่มีสัญชาติ เมียนมา หรือ กัมพูชา หรือลาวที่ปฏิบัติงานเป็นลูกจ้างอยู่ในสถานประกอบการ

อาสาสมัครแรงงานต่างด้าวด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย (อสต อช.) หมายถึง ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเข้ารับการอบรมและคาดหวังว่าสามารถให้คำแนะนำ ปกป้องด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย แก่เพื่อนร่วมงานได้ รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ ของสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานหรือเจ้าหน้าที่ ฝ่ายบุคคล หรืองานห้องพยาบาลของสถานประกอบการ

เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยมีรูปแบบที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน สำหรับการศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (Team Game Tournament หรือ TGT)

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R and D) หมายถึง หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร อบรมอสต อช. โดยดำเนินการทดลองในกลุ่มเป้าหมายจริงและทำการปรับปรุงหลักสูตรหลายๆ รอบ จนได้หลักสูตร เพื่อนำไปเผยแพร่

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ด้านสาธารณะ: หลักสูตรอบรม อสต อช. สามารถขยายผลการดำเนินงานสู่สถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่างด้าว เพื่อประโยชน์ทางด้านสุขภาพ และสิทธิต่างๆ ของลูกจ้าง

1.5.2 ด้านนโยบาย: ขับเคลื่อนเพื่อบูรณาการหลักสูตรฉบับนี้กับหลักสูตรคู่มืออบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประชากรต่างด้าวเดิม ของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ที่ยังขาดเนื้อหาทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย เพื่อให้เป็นหลักสูตรที่ครอบคลุม การป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการทำงานของประชากรต่างด้าววัยแรงงาน

1.5.3 ด้านวิชาการ: รายงานการศึกษาวิจัยได้รับการตีพิมพ์ในวารสารระดับประเทศ เกิดประโยชน์ในวงวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับใช้กับหลักสูตรการจัดอบรมกลุ่มวัยแรงงานกลุ่มอื่น ๆ ได้

1.5.4 ประโยชน์ระยะยาว แรงงานต่างด้าวเป็นส่วนหนึ่งของผู้สร้างประโยชน์ทางอุตสาหกรรมให้กับประเทศ หากแรงงานสุขภาพดี จะส่งผลให้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

2.1.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร (curriculum development)

1) ความหมายของคำว่าพัฒนาหลักสูตร

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander) ให้ความหมายว่า “การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตร อาจหมายรวมถึงการสร้างเอกสารอื่นๆ สำหรับนักเรียนด้วย” (พิจิตรา ธงพานิช, ม.ป.ป., อ้างจาก Saylor and Alexander, 1974)

สจ๊วต อุทรานันท์ กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หรือคำในภาษาอังกฤษว่า “development” มีความหมายที่เด่นชัดอยู่ 2 ลักษณะ ลักษณะแรกหมายถึง การทำให้ดีขึ้น หรือทำให้สมบูรณ์ขึ้น และอีกลักษณะหนึ่ง คือ ทำให้เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร จึงหมายถึง การจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือสมบูรณ์ขึ้น และอีกความหมายคือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยยังไม่มีหลักสูตรเดิม (พัชรินทร์ รอดสิน, ม.ป.ป., อ้างจากสจ๊วต อุทรานันท์, 2532)

จากแนวคิดข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร มี 2 ความหมายคือ การนำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วมาปรับปรุงให้ดีขึ้น หรือเรียกว่า “การปรับปรุงหลักสูตร” และการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน โดยใช้กระบวนการการพัฒนาหลักสูตร

2.1.2 การพัฒนาหลักสูตร

1) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรได้นักการศึกษาหลาย ๆ คนกล่าวไว้ เช่น โอลิวา (พัชรินทร์ รอดสิน, ม.ป.ป., อ้างจาก Oliva, 1992) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

- กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งเป้าหมายนี้เป็นสิ่งที่ได้มาจากการต้องการของสังคมและผู้เรียน
- วิเคราะห์ความต้องการของชุมชน ผู้เรียน และเนื้อหาวิชา
- กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- จัดโครงสร้างของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
- กำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน
- เลือกวิธีการจัดการเรียนการสอน
- เลือกวิธีการประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน

- นำวิธีการจัดการเรียนการสอนไปใช้
- ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และหลักสูตร

นอกจากนี้ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรซึ่งมีขั้นตอนสำคัญ สรุปได้ดังนี้ (พัชรินทร์ รอดสิน, ม.ป.ป. อ้างจาก ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2537)

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อวินิจฉัยปัญหาและความต้องการ ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจ

ขั้นที่ 2 การกำหนดเป้าประสงค์ จุดหมายและจุดประสงค์ หลังจากได้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานแล้ว จะพิจารณาและกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร

ขั้นที่ 3 การเลือกและการจัดเนื้อหา จะต้องมีความถูกต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร มีความสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน มีความยากง่ายสอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน เนื้อหาต้องเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน และเป็นสิ่งที่สามารถจัดให้ผู้เรียนได้ ในแง่ของความพร้อมด้านเวลา ผู้สอน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

ขั้นที่ 4 การเลือกและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ต้องสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว รวมไปถึงวิธีการสอน การเลือกใช้สื่อการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ขั้นที่ 5 การกำหนดเวลาเรียนการสอน โดยจัดเนื้อหาวิชาตามลำดับก่อนหลังให้สัมพันธ์กับจำนวนชั่วโมง

ขั้นที่ 6 การนำหลักสูตรไปใช้ หลังจากร่างหลักสูตรแล้วต้องมีการตรวจสอบข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม

ขั้นที่ 7 การประเมินผลหลักสูตร เมื่อใช้หลักสูตรไปได้สักระยะหนึ่ง ควรมีการประเมินผลหลักสูตรในด้านต่าง ๆ ว่ามีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขปรับปรุงหรือเพิ่มเติมอะไรบ้าง

ขั้นที่ 8 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร หลังจากที่ได้ทราบข้อบกพร่องของหลักสูตร อาจจะต้องมีการศึกษาปัญหาเพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องให้หลักสูตรเหมาะสมยิ่งขึ้น

2) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การฝึกอบรมเป็นกระบวนการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ทักษะและประสบการณ์ ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง ทั้งนี้การฝึกอบรมมีกระบวนการ ที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือ การสำรวจหาความต้องการในการฝึกอบรม การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การดำเนินการฝึกอบรม และการประเมินผล ติดตามผลการฝึกอบรม ส่วนขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมก็คล้ายคลึงกับการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การทบทวนข้อมูลแนวคิด ทฤษฎีหลักการความต้องการในการฝึกอบรม กำหนดโครงสร้างหลักสูตร หรือกำหนดหัวข้อวิชาตามข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอนแรก กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยแบ่งโครงสร้างของหลักสูตรออกเป็นหมวดหมู่รายวิชา กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับหัวข้อวิชาในแต่ละ

หมวดหมู่ กำหนดขอบเขตของเนื้อหาวิชาตลอดจนประเด็นสำคัญในแต่ละหัวข้อวิชา กำหนดวัตถุประสงค์ของแต่ละหัวข้อวิชา กำหนดเทคนิควิธีการฝึกอบรม กิจกรรม อุปกรณ์สื่อการฝึกอบรม ที่เหมาะสมกับเนื้อหาของแต่ละหัวข้อวิชา ทั้งนี้ประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการฝึกอบรม คือ การเลือกใช้เทคนิคและวิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับเนื้อหา วัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายในการฝึกอบรม สำหรับการพัฒนาลักสูตรในการฝึกอบรมครั้งนี้ คณะผู้วิจัย ใช้เทคนิคการฝึกอบรมด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือที่จะกล่าวรายละเอียดในหัวข้อต่อไป (จิราภรณ์ เกตุแก้ว, 2559)

2.2 การจัดการเรียนสอนด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative Learning)

2.2.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative Learning) คือ การจัดการเรียนรู้โดยจัดผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ที่มีความสามารถแตกต่างกัน และใช้กระบวนการทำงานเป็นทีม เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากความรู้ที่ได้รับมอบหมายตามหัวข้อที่กำหนดให้ พร้อมนำความรู้มาสรุปสาระการเรียนรู้และนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ จัดหาและชี้แนะแหล่งค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบให้ผู้สอนเลือกใช้ตามความเหมาะสมของเนื้อหา (เรวดี ศรีสุข, 2019)

2.2.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือจัดเป็นวิธีการสอนอย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี สำหรับรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่นิยมใช้ในปัจจุบันมี 7 รูปแบบ ดังนี้ (เรวดี ศรีสุข, 2019 อ้างจาก ไสว พักขาว, 2544)

1) รูปแบบ Jigsaw เป็นการสอนที่อาศัยแนวคิดการต่อภาพ ซึ่งบางครั้งเรียกรูปแบบนี้ว่า การเรียนแบบต่อชิ้นส่วน หรือการศึกษาเฉพาะส่วน วิธีการเรียนด้วยรูปแบบนี้ ผู้สอนจะแบ่งกลุ่มผู้เรียนโดยการละตามความสามารถ พร้อมกับมอบหมายให้ทุกกลุ่มทำกิจกรรมในหัวข้อเดียวกัน โดยมีกลุ่มหลัก (home groups) และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (expert group) ที่มาทำกิจกรรมด้วยกัน และกลับไปสอนเพื่อนสมาชิกในกลุ่มหลักของตนเอง

2) รูปแบบ STAD (Student Teams – Achievement Division) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบ STAD มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 : ขั้นสอน ผู้สอนดำเนินการสอนเนื้อหา ทักษะหรือวิธีการเกี่ยวกับบทเรียนนั้น ๆ อาจเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนบรรยาย สาธิต ใช้สื่อประกอบการสอน หรือให้นักเรียนทำกิจกรรม

ขั้นที่ 2 : ขั้นทบทวนความรู้เป็นกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิก 4 – 5 คน ที่มีความสามารถทางการเรียนต่างกัน สมาชิกในกลุ่มต้องมีความเข้าใจกัน ทุกคนจะต้องทำงานร่วมกันเพื่อช่วยเหลือกันและกันในการศึกษาเอกสารและทบทวนความรู้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการสอบย่อย

ขั้นที่ 3 : ขั้นทดสอบย่อย ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบย่อยแบบทดสอบคนเดียว

ขั้นที่ 4 : ขั้นหาคะแนนพัฒนาการ คะแนนพัฒนาการเป็นคะแนนที่ได้จากการพิจารณาความแตกต่างระหว่างคะแนนการทดสอบครั้งก่อนๆ กับคะแนนการทดสอบครั้งปัจจุบัน

ขั้นที่ 5 : ขั้นให้รางวัลกลุ่ม ผู้สอนอาจจะกำหนดรางวัลร่วมกับผู้เรียน เช่น กลุ่มที่ได้คะแนนพัฒนาการตามเกณฑ์ที่กำหนดจะได้รับคาชมเชยหรือติดประกาศที่บอร์ดในห้องเรียน

3) รูปแบบ LT (Learning Together) รูปแบบนี้ผู้สอนกำหนดสถานการณ์หรือโครงงาน พร้อมเงื่อนไข รายละเอียดของงาน หลังจากนั้นผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนโดยละกันตามความสามารถ แล้วให้ผู้เรียนทำผลงานเป็นกลุ่ม ซึ่งสมาชิกกลุ่มรับผิดชอบในงานส่วนของตนเอง เมื่องานในส่วนของตนเองแล้วเสร็จ จะนำงานของทุกคนมารวมเป็นงานของกลุ่ม โดยความสำเร็จของกลุ่มเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มทุกคน

4) รูปแบบ TAI (Team Assisted Individualization) คือ วิธีการสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนแบบร่วมมือ (cooperative learning) และการสอนรายบุคคล (individualization instruction) เข้าด้วยกัน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมในการเรียนได้ด้วยตนเองตามความสามารถของตนและส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

5) รูปแบบ TGT (Teams-Games-Tournaments) เป็นการเรียนแบบร่วมมือกันแข่งขันทำกิจกรรม กล่าวคือ เป็นการเรียนที่มีการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มด้วยเกม ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนในกลุ่มเล็กๆ ละครความสามารถ เช่นเดียวกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบกลุ่มแข่งขัน แบบแบ่งตามผลสัมฤทธิ์ (STAD) โดยมีความแตกต่างกันที่การเข้าร่วมกลุ่มจะมีลักษณะถาวรกว่า

6) รูปแบบ GI (Group Investigation) เป็นการเรียนแบบสืบสวนสอบสวน เน้นการสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกัน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การสอนแบบสืบสวนสอบสวนเป็นกลุ่มนี้ เป็นโครงสร้างการเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญของทักษะการคิดระดับสูง เช่น การวิเคราะห์และการประเมินผล ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยใช้การสืบค้นแบบร่วมมือกันรวมทั้งวางแผนเพื่อผลิตงานกลุ่ม

7) โปรแกรม CIRC (Cooperative Integrated Reading and Composition) เป็นโปรแกรมสำหรับสอนการอ่าน การเขียนและทักษะทางภาษา (language arts) นับว่าเป็นโปรแกรมที่ใหม่ที่สุดของวิธีการเรียนรู้เป็นทีม และน่าสนใจ เนื่องจากเป็นโปรแกรมการเรียนการสอนที่นำการเรียนแบบร่วมมือมาใช้ในการอ่านและการเขียนโครงการเหมาะกับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย

2.2.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (co-operative learning)

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบด้วยองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน โดยมีเป้าหมาย คือ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กลุ่มร่วมกันตั้งไว้ ดังนั้นต้องมีขั้นตอนหรือกระบวนการต่าง ๆ เป็นตัวขับเคลื่อน ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีดังนี้ (จิรพร ศรีทอง, ม.ป.ป., อ้างจากอารมณ์ ใจเที่ยง, 2550)

1) ขั้นเตรียมการ ในขั้นตอนนี้เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเรียน เริ่มด้วยผู้สอน ชี้แจงจุดประสงค์ของบทเรียน หลังจากนั้นผู้สอนจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย แบ่งจำนวนสมาชิกในกลุ่มละประมาณไม่เกิน 6 คน หลังจากนั้นผู้สอนแนะนำวิธีการทำงานกลุ่มและบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม

2) ขั้นสอน ในขั้นตอนนี้ผู้สอนเริ่มนำเข้าสู่บทเรียน โดยการสอนหรือบรรยายเนื้อหาตามบทเรียน หลังจากนั้นมอบหมายงานให้แก่แต่ละกลุ่ม ซึ่งผู้สอนจะอธิบายถึงปัญหาหรืองานที่ต้องการให้กลุ่มแก้ไขหรือคิดวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบ

3) ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นขั้นตอนที่สมาชิกภายในกลุ่มจะได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ร่วมกัน การทำงานเป็นทีม การร่วมกันรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ ผู้สอนสังเกตการณ์ทำงานของกลุ่มและให้ความกระจ่างในกรณีที่ผู้เรียนสงสัยหรือต้องการความช่วยเหลือ

4) ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ ขั้นตอนนี้สมาชิกภายในกลุ่มจะรายงานผลการทำงานกลุ่ม โดยผู้สอนและเพื่อนกลุ่มอื่นสามารถซักถามหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น

5) ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ขั้นนี้ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียน ผู้สอนช่วยเสริมเพิ่มเติมความรู้ที่จำเป็นหรือไม่ครอบคลุม เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ และช่วยกันประเมินผลการทำงานกลุ่มทั้งส่วนที่เด่นและส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไข ให้การเสริมแรงโดยการชมเชยหรือมอบรางวัลกลุ่มที่ทำคะแนนได้ตามเกณฑ์ และให้กำลังใจกับสมาชิกในกลุ่มที่ยังไม่สามารถทำงานผ่านเกณฑ์ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นถึงขั้นตอนทั้งหมดของการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะกระบวนการกลุ่มตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงานกลุ่ม รวมถึงได้ฝึกทักษะการคิด การค้นคว้า การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ผู้เรียนจะได้ประสบการณ์ในด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละ การยอมรับกันและกัน การไว้วางใจซึ่งกันและกัน การเป็นผู้นำ และการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ

โดยสรุป การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมผู้เรียนเกิดทักษะด้านการคิด (thinking skills) การสืบเสาะค้นหา (enquirers) การคิดแก้ปัญหา (problem solvers) รวมทั้งการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ (effective collaborators) ภายใต้การทำงานเป็นทีมจากการลงมือปฏิบัติและนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์แก้ปัญหา โดยมีผู้สอนเป็นโค้ช หรือที่ปรึกษาในการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ที่ได้นี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดการจดจำและสามารถไปประยุกต์ใช้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2.2.4 การประยุกต์ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือในการออกแบบจัดการเรียนการสอน

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญวิธีหนึ่ง ที่ใช้กระบวนการกลุ่มให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินงานร่วมกัน ส่งเสริมให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

การออกแบบการจัดการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ ได้นำการเรียนรู้แบบร่วมมือมาประยุกต์ใช้ เนื่องจากเป็นมีเนื้อหาค่อนข้างมาก แต่ชั่วโมงของการสอนมีเวลาจำกัด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และคาดหวังว่าผู้เข้ารับการอบรม จะสามารถนำความรู้ไปสอนเพื่อนร่วมงานได้ ซึ่งการที่ผู้เรียนจะสามารถจดจำและปฏิบัติได้จริงควรมาจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดปิรามิดแห่งการเรียนรู้ (learning pyramid)

ปิระมิดแห่งการเรียนรู้ คือ การแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ จากผลของงานวิจัยของ NTL Institute ได้แสดงให้เห็นถึงการเรียนในรูปแบบต่าง ๆ และประสิทธิภาพที่ได้รับแบ่งออกเป็น 7 ระดับ ได้แก่ (เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, 2018)

- การเรียนในห้องเรียน (lecture) การเรียนแบบนั่งฟังบรรยายผลที่ได้รับนั้นนั่งฟังบรรยาย จะจำได้เพียง 5 % การเรียนแบบนี้คนเรามักจะลืมไปมันไปในไม่ช้าแต่เป็นวิธีที่ง่ายที่สุด แม้ว่าจะก็ได้ผลที่น้อยที่สุด
- การอ่านด้วยตัวเอง (reading) การเรียนโดยการอ่าน พบว่าจะจำได้เพิ่มขึ้นเป็น 10 % โดยจะช่วยให้รู้และเข้าใจในตอนที่เราอ่านเท่านั้น ถ้าไม่มีการนำกลับมาทบทวน ความรู้นี้ก็สามารถถูกลืมไปได้ในที่สุด และคุณไม่สามารถจำได้ทั้งหมด
- การฟังและได้เห็น (audiovisual) เป็นระดับของการเรียนที่ได้ผลเพิ่มมากขึ้น ช่วยให้จดจำสิ่งที่เรียนได้ดีขึ้นจำได้ 20 % เป็นการเรียนแบบที่มีทั้งการฟังและการดูภาพเช่น การฟังเสียง การดูรูปภาพ หรือหรือการดูวิดีโอ จะทำให้สมองได้รับรู้ทั้งจากการได้เห็นและคิดตาม
- การได้เห็นตัวอย่าง (demonstration) การเรียนแบบเห็นตัวอย่างจริง เป็นการเรียนที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นมาถึง 30 % เช่น การสาธิตให้ดูของอาจารย์ผู้สอน หรือการที่ผู้เรียนไปยืนดูการกระทำจริง
- การได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกัน (discussion) การเรียนที่ได้ผลเพิ่มมากขึ้นมาคือการเรียนแบบพูดคุยและแบ่งปันความคิดเห็นเช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กันในกลุ่ม จะช่วยให้จำได้ถึง 50 %
- การได้ทดลองปฏิบัติเอง (practice doing) ถ้าจะให้ดีที่สุดในการเรียนรู้จะต้องมีการปฏิบัติลงมือทำจริง จะจำได้ถึง 75% การเรียนแบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียน ได้ลงมือทำจริง ได้เจอปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และจะเข้าใจในสิ่งที่ได้ทำไปมากขึ้นทำให้เรียนรู้ได้มากที่สุดแล้ว
- การได้สอนผู้อื่น (teaching) ในระดับสุดท้ายคือ การสอนคนอื่น เกิดหลังจากที่ได้มีการเรียนจากวิธีต่างๆ การทวนหรือการสอนจะช่วยให้จำได้ถึง 90 % สามารถใช้ความรู้ที่มีไปสอนได้

การแสดงให้เห็นถึงการเรียนแบบต่างๆ และประสิทธิภาพที่ได้รับแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การเรียนรู้ด้วยการถ่ายทอดความรู้ (traditional passive) ประกอบด้วย การเรียนรู้ในระดับที่ 1-4 ได้แก่ การบรรยาย การอ่าน การได้ดูและได้ยินเสียง การสาธิตการทำให้ดู กลุ่มนี้จะถือว่าเป็นการ

เรียนรู้ที่เราได้รับความรู้จากคนอื่น แล้วนำมาสู่ความรู้ของเราแบบ (outside-in) เป็นวิธีที่คนเข้าใจ แล้วนำความรู้เรื่องนั้นมาถ่ายทอดให้เราเป็นการเรียนรู้จากสิ่งที่มีการวิเคราะห์ความรู้มาแล้วในระดับหนึ่ง ผู้เรียนในกลุ่มนี้มักจะเป็นผู้รับมากกว่า ถือเป็นการเรียนแบบ Inductive Learning

กลุ่มที่ 2 เรียนรู้ด้วยการสร้างความรู้เองเป็นทีม (teaming active) ประกอบด้วย การเรียนรู้ในระดับที่ 5-7 ในกลุ่มนี้จะมีการพูดคุยกันในกลุ่มย่อย มีการลงมือปฏิบัติจริง และมีการได้ถ่ายทอดสิ่งที่ทำได้ให้คนอื่น เป็นการเรียนรู้ที่ต้องทำความเข้าใจด้วยตนเอง แล้วสะท้อนออกมาด้วยการปฏิบัติ เป็นการเรียนแบบเข้าใจข้างในตัวเองก่อนแล้วถึงจะถ่ายทอดให้คนอื่น หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการเรียนแบบสรุปผลที่ได้พบเจอสิ่งที่เห็นสิ่งที่สังเกต แล้วมารวบรวมวิเคราะห์ให้เกิดเป็นแนวคิดหรือหลักการ ถือเป็นการเรียนแบบ deductive learning

ภาพที่ 2.1 พีระมิดการเรียนรู้

2.3 หลักสูตรทางด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับประชากรต่างด้าว หรือแรงงานต่างด้าว

กระทรวงสาธารณสุขได้มีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่

2.3.1 หลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประชากรต่างด้าว ปีพุทธศักราช 2557 (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2557)

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรฉบับนี้ เพื่อให้หน่วยงานสาธารณสุข/สถานบริการสุขภาพ หรือผู้สนใจ นำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุข ประชากรต่างด้าว เพื่อให้มีมาตรฐานเป็นไปในแนวทางเดียวกันได้ ดังนี้

- ผลิตและพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุข ประชากรต่างด้าวให้มีความรู้เจตคติทักษะและความสามารถในการดูแลสุขภาพด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการส่งเสริมให้อาสาสมัครสาธารณสุข ประชากรต่างด้าวเรียนรู้ปัญหา รู้จักคิดตัดสินใจแก้ปัญหาสาธารณสุขให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่อันจะเป็นแนวทางให้สามารถ มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้

- เพื่อให้อาสาสมัครสาธารณสุขประชากรต่างด้าว มีความรู้ทักษะและสมรรถนะในการดูแลสุขภาพและถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชน ตลอดจนช่วยเหลือด้านการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นแก่ตนเองครอบครัว และชุมชน ต่างด้าว ส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชากรต่างด้าว ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า

- เพื่อให้อาสาสมัครสาธารณสุขประชากรต่างด้าว มีบุคลิกภาพ เจตคติมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในตนเอง มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจและพฤติกรรมสุขภาพเหมาะสมกับงานดูแลสุขภาพคนต่างด้าว

สาระการเรียนรู้ เนื้อหาวิชาที่ต้องเรียนรู้ประกอบด้วย 2 หมวดวิชา 8 วิชา จำนวน 44 ชั่วโมง ประกอบด้วย หมวดวิชาพื้นฐาน ได้แก่

- วิชาการสาธารณสุขมูลฐาน 6 ชั่วโมง เรียนในห้องเรียน 2 ชั่วโมง เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ 4 ชั่วโมง

- วิชาพื้นฐานของสังคมไทย 2 ชั่วโมง เรียนในห้องเรียน 1 ชั่วโมง เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ 3 ชั่วโมง

- วิชาพื้นฐานของสังคมไทย 2 ชั่วโมง เรียนในห้องเรียน 1 ชั่วโมง เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ 1 ชั่วโมง

- วิชากฎหมายที่เกี่ยวข้อง 3 ชั่วโมง เรียนในห้องเรียน 2 ชั่วโมง เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ 1 ชั่วโมง

- วิชาสุขภาพดีมีสุข 7 ชั่วโมง เรียนในห้องเรียน 2 ชั่วโมง เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ 5 ชั่วโมง

- วิชาการบริการที่จำเป็น 6 ชั่วโมง เรียนในห้องเรียน 3 ชั่วโมง เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ 3 ชั่วโมง
- วิชาการสื่อสารงานสาธารณสุขมูลฐาน 6 ชั่วโมง เรียนในห้องเรียน 3 ชั่วโมง เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ 3 ชั่วโมง หมวดวิชาเลือก
- วิชาเลือกตามบริบทในพื้นที่ 8 ชั่วโมง เรียนในห้องเรียน 3 ชั่วโมง เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ 5 ชั่วโมง

2.3.2 หลักสูตรอบรมพนักงานสาธารณสุขต่างด้าว (พสต.) ปีพุทธศักราช 2558 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ได้แก่ 1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ ตามบทบาทหน้าที่และการดำเนินงานของ พสต. 2) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีทักษะในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของไทยในการให้บริการสุขภาพกับประชากรต่างด้าว และ 3) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีทัศนคติที่ดีในการทำงานช่วยเหลือด้านสุขภาพกับประชากรต่างด้าว ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาทั้งหมด 5 หมวด ได้แก่

หมวดที่ 1 หมวดทั่วไป/ความรู้พื้นฐาน

หมวดที่ 2 การดูแลสุขภาพเบื้องต้น และความรู้เรื่องโรค

หมวดที่ 3 การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค

หมวดที่ 4 การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของไทยในการให้บริการอื่น ๆ

หมวดที่ 5 การฝึกปฏิบัติงาน

ทั้งหมด 17 วิชา จำนวน 125 ชั่วโมง (ทฤษฎี 45 ชั่วโมง และฝึกปฏิบัติ 80 ชั่วโมง) โดยเนื้อหาคล้ายกับหลักสูตร 1) แต่มีเนื้อหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอยู่ในหมวดที่ 3 และมีระยะเวลาในการฝึกอบรมนานกว่า (กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2558)

2.3.3 หลักสูตรอบรมอาสาสมัครต่างด้าว (อสต.) ปีพุทธศักราช 2558 (กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2558) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้ อสต. เรียนรู้ปัญหาการปรับตัว การคิดและตัดสินใจในการช่วยเหลือด้านสุขภาพให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ อันจะเป็นแนวทางให้สามารถมีชีวิตรอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้ และเพื่อให้ อสต. มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพแก่ประชากรต่างด้าวในชุมชน ให้รู้จักดูแลสุขภาพตนเอง และสามารถใช้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจากหน่วยงานสาธารณสุขในชุมชนได้ รายละเอียดเนื้อหาวิชาดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 รายละเอียดเนื้อหาวิชาในหลักสูตรอบรมอาสาสมัครต่างด้าว

หน่วยวิชา	วิชา	ภาคทฤษฎี (ชั่วโมง)	ภาคปฏิบัติ (ชั่วโมง)	รวม
1. หน่วยวิชาพื้นฐาน	1. วิชาความรู้พื้นฐานของสังคมไทย	1	1	2
	2. วิชากฎหมายที่ควรรู้	2	-	4
	3. วิชาทักษะที่จำเป็นสำหรับอาสาสมัคร สาธารณสุขต่างด้าว (อสต.)	3	3	6
2. หน่วยวิชาการ จัดบริการสุขภาพ	4. วิชาการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ของไทยในงานสาธารณสุขมูลฐาน	2	2	4
	5. วิชาสุขภาพดี มีสุข	2	2	4
	6. วิชาการบริการสุขภาพที่จำเป็น	2	2	4
	7. วิชาการสื่อสารสุขภาพ	2	2	4
3. หน่วยวิชาเลือก	8.1 วิชาการช่วยเหลือเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อในชุมชน	2	3	5
	8.2 วิชาการช่วยเหลือป้องกันโรคไม่ติดต่อใน ชุมชน	2	3	5
	8.3 วิชาการเตรียมความพร้อมรับมือและ จัดการในภาวะวิกฤติและภัยพิบัติ	2	3	4
	รวม	20	20	40

ที่มา: กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2558)

จาก 3 หลักสูตรที่กล่าวมา หลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประชากรต่างด้าว ปีพุทธศักราช 2557 และหลักสูตรอบรมพนักงานสาธารณสุขต่างด้าว (พสต.) ปีพุทธศักราช 2558 จะไม่มีเนื้อหาทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ส่วนหลักสูตรอบรมอาสาสมัครต่างด้าว (อสต.) ปีพุทธศักราช 2558 จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน ซึ่งจะกล่าวถึง การใช้อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานในวิชา สุขภาพดีมีสุข

ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายเป็นลูกจ้างต่างด้าวที่อยู่ในสถานประกอบการ จึงเพิ่มเนื้อหาทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยพื้นฐานที่ลูกจ้างควรรู้เพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจากการทำงานในหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ สิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน การป้องกันโรคจากการทำงานที่พบบ่อย ได้แก่ ภาวะการสูญเสียการได้ยินจากเสียงดัง และโรคกระดูกและกล้ามเนื้อ การป้องกันการบาดเจ็บจากการทำงาน หลักการควบคุมอันตรายตาม ลำดับขั้นของการควบคุมอันตราย (Hierarchy of controls) การใช้อุปกรณ์คุ้มครองอันตรายส่วนบุคคล (Personnel Protective Equipment: PPE) การอ่านเอกสาร

ข้อมูลด้านความปลอดภัย (Safety Data Sheet: SDS) หัวข้อวิชาที่ผู้เข้าอบรมต้องการอบรมได้แก่ แนวทางและการปฏิบัติตนเมื่อเข้ารับบริการในสถานพยาบาล การใช้สิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการรับบริการสุขภาพ และการใช้ยาที่ถูกต้อง นอกจากนี้เนื้อหาซึ่งอยู่ในหลักสูตรตามที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคไม่ติดต่อและการป้องกันโรคติดต่อที่พบบ่อยก็ยังคงไว้ เนื่องจากเป็นปัญหาสุขภาพนอกรงานที่ลูกจ้างต่างต่างจำเป็นต้องมีความรู้ รายละเอียดของเนื้อหาของแต่ละรายวิชาจะอยู่ในหลักสูตรฉบับเต็มที่อยู่ใน QR code ภาคผนวก

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพศศึกษาด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา ซึ่งเมื่อนำหลักสูตรไปทดลองใช้นำร่อง และทดลองในสถานการณ์จริงพบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความรู้เรื่องเพศศึกษา เจตคติ และทักษะที่จำเป็นต่อเรื่องเพศศึกษาเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ชบา ชีทอง, 2559)
- การประเมินความรอบรู้ทางสุขภาพของ พสต. และ อสต. ในประเทศไทย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ใน พสต. 40 คน อสต. 78 คน และ ประชากรต่างด้าว อีก 116 คน ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ กับ ระดับความรอบรู้ทางสุขภาพ และ พสต. มีระดับความรอบรู้ทางสุขภาพสูงกว่า ประชากรต่างด้าวทั่วไป และพบว่า อสต. รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพมาจากบุคลากรทางด้านสาธารณสุข พสต. ครอบครัว เพื่อน โปสเตอร์ แผ่นพับ การศึกษารั้วนี้เสนอแนะว่าระดับการศึกษาควรนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าอบรม และแหล่งข้อมูลทางด้านสุขภาพที่สำคัญได้แก่บุคลากรทางด้านสาธารณสุขที่จะช่วยเพิ่มความรอบรู้ทางสุขภาพให้แก่ พสต. และอสต. (Kosiyaporn, et al., 2020)
- การวิเคราะห์การจัดบริการสุขภาพอย่างเป็นมิตรให้กับประชากรต่างด้าวของประเทศไทย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 50 คน ได้แก่ พสต. อสต. บุคลากรสาธารณสุข NGO และผู้กำหนดนโยบาย พบว่า โปรแกรมการพัฒนา พสต. และ อสต. เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการจัดบริการสุขภาพอย่างเป็นมิตร เพื่อลดปัญหาอุปสรรคด้านภาษาและวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่าสิ่งที่ท้าทายในการดำเนินงานให้บริการสุขภาพอย่างเป็นมิตร มีความยั่งยืนนั้นต้องอาศัยนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุน การมีหลักสูตรที่ได้มาตรฐาน และมีงบประมาณที่เพียงพอในการฝึกอบรม หรือการจ้าง จากแหล่งต่าง ๆ เช่น รัฐบาล NGO หรือ นายจ้าง กรณีจัดอบรมแรงงานต่างด้าว (Kosiyaporn, et al., 2020)
- การศึกษาในประเทศอิหร่าน เกี่ยวกับบทบาทของอาสาสมัครด้านสาธารณสุข พบว่า การสับสนในบทบาท ขาดการฝึกอบรม ขาดแรงจูงใจในการเป็นอาสาสมัคร และการไม่คุ้นเคยกับสาธารณสุข เป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการพัฒนาอาสาสมัคร ซึ่งต้องมีการวางแผนปรับปรุง สนับสนุนกระบวนการพัฒนาอาสาสมัคร เนื่องจากอาสาสมัครเป็นบุคคลสำคัญที่จะเชื่อมระหว่างสังคมกับระบบสุขภาพ (Vizeshfar et al., 2021)

2.5 การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R and D)

2.5.1 ความหมายของการวิจัยและพัฒนา

หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ซึ่งมี 2 ลักษณะ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ประเภทส่ววัสดุอุปกรณ์ (material) และผลิตภัณฑ์ประเภทวิธีการหรือกระบวนการ (process) โดยดำเนินการทดสอบในสภาพจริง ประเมินผลและทำการปรับปรุงผลิตภัณฑ์หลายๆ รอบ จนได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนากลุ่มคน หน่วยงานหรือองค์การให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2552)

2.5.2 ลักษณะของการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนา มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- 1) เป็นการนำความรู้หรือความเข้าใจใหม่ที่สร้างขึ้นมาพัฒนาเป็นต้นแบบใช้งาน ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในวงกว้างได้ เช่น ผลผลิตกระบวนการหรือการบริการใหม่ๆ ที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นของผู้ใช้และสังคม
- 2) เป็นการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เนื่องจากจุดแข็งของการวิจัยและพัฒนา มี 3 กระบวนการหลัก ได้แก่ การวิจัย การพัฒนา และการเผยแพร่ ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ได้ความรู้หรือความเข้าใจในแง่มุมใหม่สำหรับนำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ และถ่ายทอดไปสู่ผู้ใช้ในวงกว้าง จึงต้องกระทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- 3) มีการดำเนินงานวิจัยอย่างเป็นวัฏจักรด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ และตรวจสอบซ้ำหลายครั้งเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าผลผลิตขั้นสุดท้าย (end of product) ของกระบวนการวิจัยและพัฒนาที่อยู่ในรูปของผลิตภัณฑ์มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ตรงตามระดับมาตรฐานก่อนการเผยแพร่ไปสู่ผู้ใช้หรือสังคม
- 4) มักใช้วิธีการผสมผสานวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการวิจัย เช่น การวิจัยเชิงสำรวจในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ และการวิจัยเชิงทดลองในขั้นตอนทดสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาเฉพาะกรณีในขั้นตอนการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์สู่กลุ่มผู้ใช้หรือชุมชนใดชุมชนหนึ่ง
- 5) มุ่งเน้นการตอบสนองต่อผู้ต้องการใช้ผลการวิจัยและพัฒนา ดังนั้น ในการออกแบบการวิจัยและพัฒนา นักวิจัยมักกำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของการวิจัยและพัฒนา ตั้งคำถามหรือโจทย์การวิจัย รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณ เป็นต้น เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันในการทำวิจัยและพัฒนา ร่วมกับนักวิจัย จะส่งผลดีต่อการยอมรับและการนำผลิตภัณฑ์ไปใช้อีกด้วย
- 6) ผลของการวิจัยและพัฒนาที่มีคุณค่าและมูลค่าสูงสามารถจดทะเบียนเป็นสิทธิบัตรได้ ผลของการวิจัยและพัฒนาโดยเฉพาะที่อยู่ในรูปผลิตภัณฑ์ที่เป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการสร้างสรรค์และการลงทุน
- 7) การลงแรงของนักวิจัย เกิดคุณค่า (value) และมูลค่า (worth) เชิงพาณิชย์ได้

2.5.3 ขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาเพื่อพัฒนาหลักสูตร (มารุต พัฒนา, 2562, อ้างจากพลวัต วุฒิประจักษ์, 2553)

1) การศึกษา สังเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ เป็นการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อหาคำตอบ รวมทั้งประเมินความต้องการการจัดอบรม ผลการดำเนินการในขั้นตอนนี้จะทำให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาหลักสูตรได้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

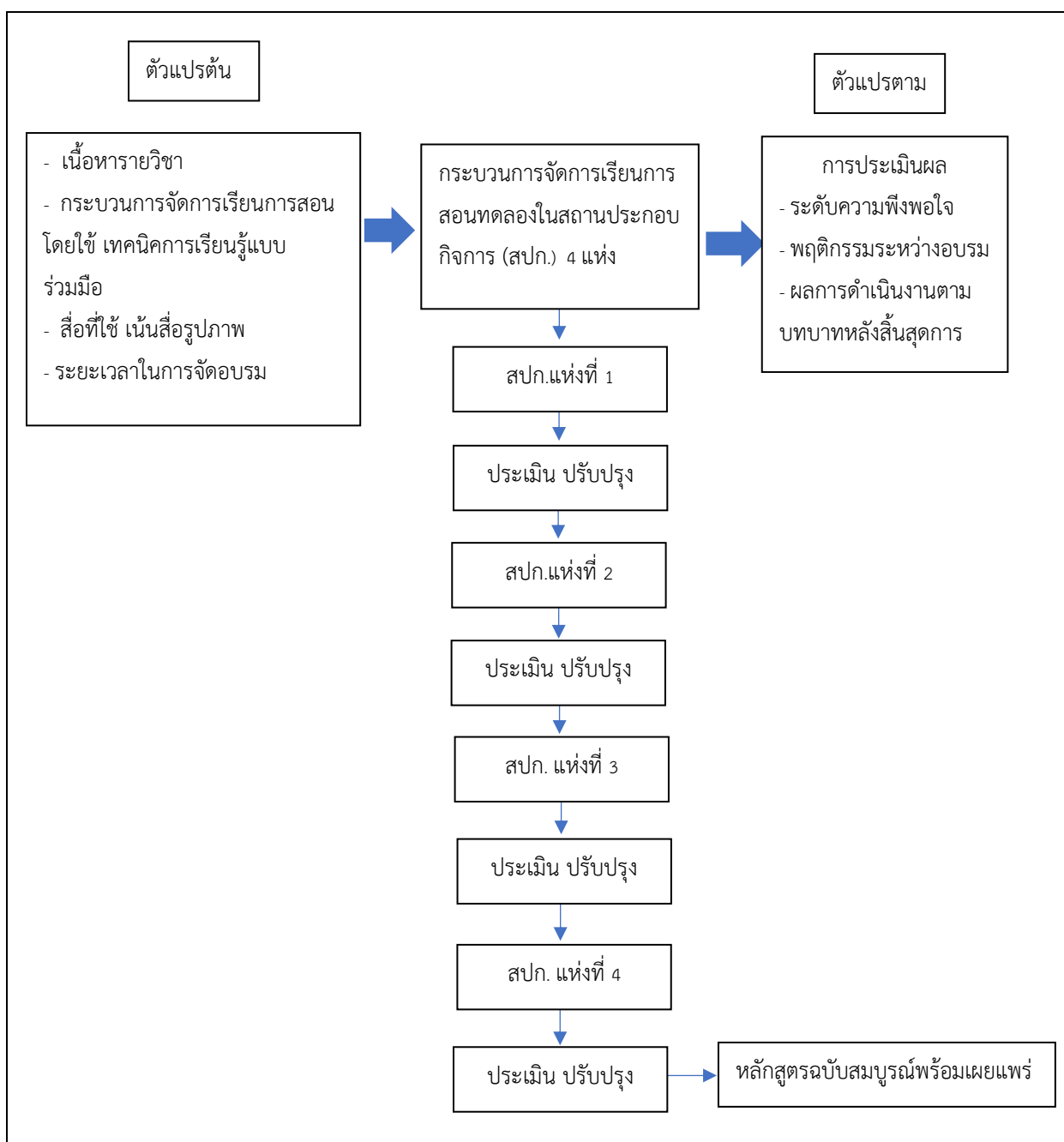
2) การพัฒนาหลักสูตร เป็นการดำเนินการโดยการนำความรู้และผลการวิจัยที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนาหลักสูตร ซึ่งจะเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนา การวางแผนกระบวนการจัดการเรียนการสอนสื่อที่ใช้ เป็นต้น

3) การทดลองใช้หลักสูตร หากพบว่ามีบางส่วนของหลักสูตรที่ไม่สมบูรณ์จะต้องปรับแก้ไขระหว่าง การทดลอง จนกระทั่งหลักสูตรมีความเหมาะสม

4) การประเมินผลหลักสูตร ประเมินผลระหว่างการใช้หลักสูตร สรุปผล และขยายผลการใช้หลักสูตร

2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรอบรมอาสาสมัครแรงงานต่างด้าว
ด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย (อสต อช.)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

3.1 รูปแบบการศึกษา เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) ระยะเวลาการศึกษา 2 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2561- 2563

3.2 ระยะของการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรอบรมอาสาสมัครแรงงานต่างด้าว ด้านสุขภาพ อาชีวอนามัย และความปลอดภัย (อสด อช.) ดำเนินการช่วงปี พ.ศ. 2561-2562

เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) โดยจัดประชุม จำนวน 1 ครั้ง เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2562 กลุ่มผู้เข้าประชุมเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านอาชีวอนามัยที่มีประสบการณ์การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าว ประกอบด้วย นักวิชาการสาธารณสุข พยาบาลอาชีวอนามัย นักวิชาการแรงงาน เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน และลูกจ้างต่างด้าวในสถานประกอบการในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ และสมุทรสาคร รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดจำนวน 20 คน

ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรอบรม อสด อช. โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยการศึกษาข้อมูลใน ระยะที่ 1 ร่วมกับทบทวนเอกสารและหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562

ระยะที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตรอบรม อสด อช. ดำเนินการจัดอบรมช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน พ.ศ. 2562 ในสถานประกอบการจำนวน 4 แห่ง ในจังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาคร โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

- 1) เป็นสถานประกอบการที่มีลูกจ้างต่างด้าว พม่า หรือ กัมพูชา หรือ ลาว
- 2) ยินดีเข้าร่วมโครงการและสามารถจัดเวลาให้ลูกจ้างมารับการอบรมตามหลักสูตรได้

กลุ่มเป้าหมายผู้เข้ารับการอบรม เป็นลูกจ้างต่างด้าวที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการเป้าหมาย จำนวน ทั้งหมด 77 คน (ไม่รวมผู้สังเกตการณ์ที่เป็นคนไทย)

ระยะที่ 4 ประเมินผลหลักสูตร สรุป และเผยแพร่หลักสูตรอบรม อสด อช.
การประเมินผล ดำเนินการดังนี้

- หลังการอบรมทันที โดยการประเมินความพึงพอใจผู้เข้าอบรม และทบทวนหลังปฏิบัติงาน (After action review) ระหว่างทีมผู้วิจัยกับผู้แทนสถานประกอบการแต่ละแห่ง

- ติดตามประเมินผลหลังเข้ารับการอบรมช่วงเดือนธันวาคม 2562 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้แทน ลูกจ้างต่างด้าวที่ได้รับการอบรม แต่ละ 1 คน และ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลแต่ละ 1 คน

การเผยแพร่ดำเนินการช่วงปี พ.ศ 2563 ผ่านช่องทางต่างๆ รายละเอียดอยู่ในผลการศึกษา

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ประเด็นการสนทนากลุ่ม เป็นการสอบถามสถานการณ์การจัดอบรมที่ผ่านมา และข้อเสนอแนะในการจัดทำหลักสูตร

ระยะที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดจำนวนทั้งหมด 9 ข้อ ประกอบด้วย การดำเนินงานของ อสต อช. หลังเสร็จสิ้นการอบรม ข้อเสนอแนะในการจัดอบรมด้านต่าง ๆ ข้อจำกัด/อุปสรรคในการปฏิบัติงานของ อสต อช. และ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนา อสต อช. รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

- (1) ข้อมูลเชิงปริมาณ บันทึกข้อมูลด้วยโปรแกรม Epidata ใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ
- (2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบ (component analysis) โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์แยกส่วนประกอบ เป็น 2 ประเด็น ได้แก่ สถานการณ์การจัดอบรมที่ผ่านมา และข้อเสนอแนะในการจัดทำหลักสูตร จัดทำตารางเปรียบเทียบ และเขียนข้อสรุป

3.5 การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับการดูแลสุขภาพแรงงานต่างด้าว ซึ่งผ่านการอนุมัติด้านจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย กรมควบคุมโรค เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2561 รหัสโครงการวิจัย 61050

บทที่ 4

ผลการศึกษา

รายละเอียดผลการศึกษาแต่ละระยะ มีดังนี้

4.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความจำเป็นในการสร้างหลักสูตร

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) มีประเด็นที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

สถานประกอบกิจการส่วนใหญ่มีการฝึกอบรมให้กับลูกจ้างตามระยะ คือ การฝึกอบรมก่อนจ้างงาน เมื่อลูกจ้างมาถึงประเทศไทย จะเน้นการใช้ชีวิตในประเทศไทย จากนั้นจะมีการฝึกอบรมระหว่างการทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน หัวข้อที่มีความจำเป็น และต้องการให้บรรจุในหลักสูตร ได้แก่ การป้องกันโรคต่าง ๆ เช่น โรคจากการทำงาน โรคติดต่อ และโรคไม่ติดต่อ การใช้ยารักษาโรคต่าง ๆ ขั้นตอนการไปใช้บริการที่หน่วยบริการสุขภาพ และสิทธิลูกจ้างต่าง ๆ และต้องการให้จัดอบรมในสถานประกอบกิจการ โดยเฉพาะช่วงพักกลางวันจะดีมาก รายละเอียดตามตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ส่วนประกอบเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม

ผู้ให้ข้อมูล	สถานการณ์การจัดอบรมที่ผ่านมา	ข้อเสนอแนะในการจัดทำหลักสูตร
เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน สถานประกอบกิจการในจังหวัดสมุทรสาคร คนที่ 1	“ในรอบปีที่ผ่านมาสถานประกอบกิจการมีการดำเนินกิจกรรมทางด้านอาชีวอนามัย และความปลอดภัยหลายอย่าง ส่วนใหญ่เป็นการจัดอบรมให้กับลูกจ้างไม่ว่าคนไทยหรือต่างด้าว”	“การจัดทำหลักสูตรครั้งนี้ ควรเน้น ขั้นตอนการเข้ามารับการรักษาในโรงพยาบาลของลูกจ้างต่างด้าว รวมทั้งการซื้อยากินเองที่ถูกต้อง และยินดีส่งลูกจ้างเข้ารับการอบรม แต่ต้องดูช่วงเดือนที่จัด”
เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล สถานประกอบกิจการในจังหวัดสมุทรสาคร คนที่ 2	“การจัดอบรมที่ผ่านมาเน้นการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงาน การซ้อมอัคคีภัย และจัดอบรมโดยเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยของโรงงานเอง สำหรับหัวข้อด้านสุขภาพอื่น ๆ เช่น การวางแผนครอบครัว การป้องกันโรคติดต่อ มีการจัดอบรมอยู่บ้าง โดยเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลเข้ามาจัดอบรมให้”	“หัวข้อการอบรม ควรเป็นการป้องกันทั้งโรคติดต่อและไม่ติดต่อ และการส่งเสริมสุขภาพ เพราะผลการตรวจสุขภาพทั่วไปของลูกจ้าง มีปัญหาเรื่องความดันและไขมันในเลือดสูงเหมือนกัน”

ตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ส่วนประกอบเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูล	สถานการณ์การฝึกอบรมที่ผ่านมา	ข้อเสนอแนะในการจัดทำหลักสูตร
ลูกจ้างต่างด้าวในจังหวัดสมุทรปราการคนที่ 1	“ที่ผ่านมาได้เข้าอบรมการป้องกันอัคคีภัย และการใช้อุปกรณ์ป้องกัน”	“อยากได้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การป้องกันความเสี่ยงจากการทำงาน และแนวทางการให้บริการเป็นภาษาอื่นๆ ในสถานพยาบาล”
ลูกจ้างต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร	“เคยเข้ารับการอบรมการป้องกันโรคเอดส์ ครั้งหนึ่ง เมื่อปีที่แล้ว”	“ยินดีเข้าอบรม ถ้ามาอบรมที่โรงงานตอนพักเที่ยงก็ดี”
ลูกจ้างต่างด้าวในจังหวัดสมุทรปราการคนที่ 2	“เข้าอบรมซ้อมดับเพลิงเป็นประจำทุกปี”	“สนใจเข้ารับการอบรมเป็นอาสาสมัครฯ จะได้ดูแลตัวเอง และดูแลเพื่อนได้” “การสอนเป็นแบบไหนก็ได้ แต่ขอให้มีความแปลก”
ลูกจ้างต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร	“เคยเข้ารับการอบรมการป้องกันอุบัติเหตุ จากการทำงาน และการทำงานที่ปลอดภัย”	หัวข้อที่สนใจเข้าอบรม เช่น เกี่ยวกับสิทธิ ประกันสังคม การใช้อุปกรณ์ป้องกันต่าง ๆ และขั้นตอนการไปใช้บริการที่โรงพยาบาล เพราะไม่ค่อยเข้าใจ”
นักวิชาการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคเขต	-	“การพัฒนาหลักสูตรในการจัดอบรมแรงงานต่างด้าวหรือ อาสาสมัครอาสาสมัครแรงงานต่างด้าว ควรบูรณาการความรู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านสาธารณสุข ทั้งการป้องกันโรคติดต่อ โรคไม่ติดต่อ โรคจากการทำงานและสิทธิต่างๆ ที่แรงงานควรรู้ โดยปรับเนื้อหาให้เหมาะสมตามสภาพปัญหา”
พยาบาลอาสาสมัครจากโรงพยาบาลในจังหวัดสมุทรสาคร	“เคยเข้าไปสอนเกี่ยวกับการป้องกันเสียงดัง จากการทำงาน”	“สถานประกอบกิจการควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ลูกจ้างโดยมีเนื้อหาด้านอาชีวอนามัย ความปลอดภัย อนามัยสิ่งแวดล้อม และการปฏิบัติตัวเมื่อเจ็บป่วยอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง โดยบูรณาการร่วมกับกิจกรรมอื่น ๆ”
นักวิชาการแรงงานจากสำนักงานประกันสังคมจังหวัด	“ปกติสำนักงานประกันสังคมจะจัดอบรมนายจ้าง เกี่ยวกับกฎหมาย ประกันสังคมต่างๆ ที่ลูกจ้างควรรู้ และด้วยกำลังคนน้อย จะให้ออกไปอบรมทุกโรงงานน่าจะยาก” “สำหรับแรงงานต่างด้าวในสถานประกอบกิจการ มีการจัดอบรมให้ความรู้ประมาณ 5 - 6 แห่งต่อปี โดยผ่านล่ามแปลภาษาของสถานประกอบกิจการ”	“ถ้าหลักสูตรนี้มีกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ของลูกจ้างใส่ไว้ก็จะดีมาก”

4.2 ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรอบรมอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวด้านสุขภาพ อาชีวอนามัย และความปลอดภัย (อสต อช.) ระยะเวลาการอบรม 4 ชั่วโมง องค์ประกอบของหลักสูตรฯ มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

4.2.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้อาสาสมัครแรงงานต่างด้าวมีความรู้เรื่อง การป้องกันโรคติดต่อ โรคไม่ติดต่อ โรคจากการทำงาน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และขั้นตอนการรับบริการ ณ สถานพยาบาล และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดแก่เพื่อนลูกจ้างต่างด้าวในสถานประกอบกิจการของตนเองได้ รวมทั้งสามารถสนับสนุนการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานประกอบกิจการที่เกี่ยวข้อง

4.2.2 คุณสมบัติผู้เข้าอบรม

- เป็นลูกจ้างต่างด้าวที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบกิจการปัจจุบันไม่น้อยกว่า 1 ปี และได้รับการคัดเลือกจากสถานประกอบกิจการ หรือเป็นลุ่มประจำสถานประกอบกิจการที่ปฏิบัติงานประจำสถานประกอบกิจการ ไม่รวมถึงลุ่มที่มาช่วยงานในสถานประกอบกิจการเป็นครั้งคราว หรือลุ่มของบริษัทจัดหางาน
- อ่านออกเขียนได้ในภาษาของตนเอง และสื่อสารภาษาไทยได้
- มีจิตอาสา สมัครใจ และได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน สามารถประสานงานได้ดี
- ไม่มีประวัติติดสารเสพติด และคดีอาชญากรรม

4.2.3 บทบาทของอาสาสมัครแรงงานต่างด้าว

- ให้คำแนะนำ ปรัชชาด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย แก่เพื่อนร่วมงานได้
- สนับสนุนการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล หรืองานห้องพยาบาลของสถานประกอบกิจการ

4.2.4 เนื้อหาการเรียนการสอนประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ รายละเอียดตามตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 วัดอุปประสงค์ สารการเรียนรู้ กิจกรรม และสื่อการเรียนรู้ของหลักสูตร

วัดอุปประสงค์	สารการเรียนรู้	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 บทบาทของอาสาสมัครแรงงานต่างด้าว ด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย แนะนำตัวและนำเข้าสู่วิทยาการขึ้นแจ้งวัดอุปประสงค์ และบอก			
ระบุบทบาทของอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัยได้	- วัดอุปประสงค์การจัดอบรมและบทบาทอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวฯ ได้แก่ การให้คำแนะนำ ปรึกษาด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย แก่เพื่อนร่วมงานได้ และสนับสนุนการดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ ของสถานประกอบกิจการที่เกี่ยวข้อง โดยปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล หรืองานห้องพยาบาลของสถานประกอบกิจการ	- บทบาทของอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย	- สไลด์บรรยาย - แผนปฏิบัติการ (สำหรับเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล) - วิดีทัศน์การออกกำลังกายโดยใช้ดนตรีสนุก ๆ (T26)
นำเข้าสู่วิทยาการขึ้นแจ้งวัดอุปประสงค์ และบอก	ยัดเส้น ยัดสาย เพื่อเตรียมสำหรับหน่วยการเรียนรู้ที่ 2	แนะนำวิทยากร แนะนำตัว นำเข้าสู่บทเรียน เช่น การออกกำลังกายง่ายๆ ตามวิธีทัศน์	- วิดีทัศน์การออกกำลังกายโดยใช้ดนตรีสนุก ๆ (T26)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคไม่ติดต่อ และการป้องกันโรคติดต่อที่พบบ่อย ระยะเวลา 1 ชั่วโมง			
2.1 ระบุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสุขภาพดีและไม่ดีได้	- ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพดี และไม่ดี - การส่งเสริมสุขภาพ (การออกกำลังกาย การลดการรับประทานอาหารหวาน เค็ม มัน การพักผ่อน การลดละเลิกสิ่งเสพติด เช่น บุหรี่ สุรายาเสพติด)	- แบ่งกลุ่มประมาณ 4 – 5 กลุ่ม - วิทยากรแจกบัตรคำ หรือรูปภาพที่แสดงพฤติกรรมด้านดี และไม่ดี ที่ส่งผลต่อสุขภาพ อย่างละ 5 ภาพ - วิทยากรแบ่งกระดาษออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มก่อนการดีและกลุ่มก่อนการร้าย ให้ผู้เข้าอบรมเลือกบัตรคำ/รูปภาพไปติดที่กระดานให้ตรงกลุ่ม - วิทยากรเช็คความถูกต้อง หากใครติดไม่ถูก อธิบายเพิ่มเติม - วิทยากรสรุปความสำคัญ ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการมีสุขภาพดีและไม่ดี โดยใช้สไลด์บรรยาย	- บัตรคำหรือรูปภาพ - สไลด์บรรยาย

ตารางที่ 4.2 วัตถุประสงค์ สารการเรียนรู้ กิจกรรม และสื่อการเรียนรู้ของหลักสูตร (ต่อ)

วัตถุประสงค์	สารการเรียนรู้	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้
2.2 อธิบาย วิธีการป้องกัน โรคติดต่อที่พบ บ่อยได้	- ความรู้เกี่ยวกับ วัณโรค โรคไข้หวัดใหญ่ โรคอุจจาระร่วง โรคเอดส์ ซิฟิลิส ไข้เลือดออก - การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันในแต่ละโรค	กิจกรรมกลุ่ม - วิทยากรกำหนดโรคติดต่อที่สำคัญ ให้แต่ละกลุ่มเลือกภาพ ที่แสดง อาการ การรักษา และวิธีป้องกัน โดยกำหนดให้กลุ่มละ 1 โรค โดยจับเวลาในการติดภาพ กลุ่มไหน ติดเสร็จก่อนและมีความถูกต้องถือ เป็นกลุ่มที่ชนะ (วิทยากรมอบ รางวัล) จากนั้นให้ผู้แทนในแต่ละ กลุ่มอธิบายรายละเอียดของโรคที่ ได้รับ - วิทยากรสรุป โดยใช้สไลด์บรรยาย - ฉายวีดิทัศน์การล้างมือ และให้ ผู้รับการอบรมทำตามวีดิทัศน์	- รูปภาพ - แผ่นพลาสติกลูกฟูก - สไลด์บรรยาย - แผ่นพับการป้องกัน โรคติดต่อต่าง ๆ เช่น วัณโรค อุจจาระร่วง ไข้หวัดใหญ่ โรคเอดส์ ไข้เลือดออก - วีดิทัศน์การล้างมือ
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 แนวทางและการปฏิบัติตนเมื่อเข้ารับบริการในสถานพยาบาล การใช้สิทธิต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการรับบริการ สุขภาพ และการใช้ยาที่ถูกต้อง ระยะเวลา 1 ชั่วโมง			
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 แนวทางและการ ปฏิบัติตนเมื่อเข้ารับ บริการใน สถานพยาบาล การ ใช้สิทธิต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องในการรับ บริการสุขภาพ และ การใช้ยาที่ถูกต้อง ระยะเวลา 1 ชั่วโมง	หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 แนวทางและการ ปฏิบัติตนเมื่อเข้ารับบริการใน สถานพยาบาล การใช้สิทธิต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องในการรับบริการสุขภาพ และการ ใช้ยาที่ถูกต้อง ระยะเวลา 1 ชั่วโมง	หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 แนวทางและการ ปฏิบัติตนเมื่อเข้ารับบริการใน สถานพยาบาล การใช้สิทธิต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องในการรับบริการสุขภาพ และการใช้ยาที่ถูกต้อง ระยะเวลา 1 ชั่วโมง	หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 แนวทางและการ ปฏิบัติตนเมื่อเข้ารับ บริการใน สถานพยาบาล การ ใช้สิทธิต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องในการรับ บริการสุขภาพ และ การใช้ยาที่ถูกต้อง ระยะเวลา 1 ชั่วโมง

ตารางที่ 4.2 วัตถุประสงค์ สารการเรียนรู้ กิจกรรม และสื่อการเรียนรู้ของหลักสูตร (ต่อ)

วัตถุประสงค์	สารการเรียนรู้	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้
3.2 อธิบายและให้คำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการรับบริการสุขภาพได้	สิทธิต่าง ๆ ที่ควรรู้ - ความสำคัญของบัตรประกันสุขภาพ ในช่วงระยะ 3 เดือนแรกของการรอสิทธิประกันสังคม - สิทธิประกันสังคม - สิทธิกองทุนเงินทดแทน	กิจกรรมกลุ่ม - ให้ผู้เข้าอบรมเลือกรูปภาพที่แสดงสิทธิประกันสังคม หรือสิทธิกองทุนเงินทดแทน ติดให้ตรงกับสิทธิในแต่ละประเภท - วิทยากรสรุปความสำคัญ และความแตกต่างของ 2 สิทธิ และประโยชน์ที่ได้จากการทำประกันสังคม โดยใช้สไลด์บรรยาย	- แผ่นพลาสติก ลูกฟูก - รูปภาพเกี่ยวกับสิทธิประกันสังคม และสิทธิกองทุนเงินทดแทน - แผ่นพับ กองทุนเงินทดแทนและประกันสังคมของสำนักงานประกันสังคม - สไลด์บรรยาย
3.3 อธิบายวิธีการเลือกใช้อย่างถูกต้อง	- วิธีการใช้ยาที่ถูกต้อง (เน้น ยาแก้ปวด ยาคลายกล้ามเนื้อ ยาน้ำ ผงเกลือแร่ ยาแก้แพ้ และยาปฏิชีวนะ)	- ฉายวีดิทัศน์วิธีการใช้ยาที่ถูกต้อง - วิทยากรอธิบายวิธีการใช้ยาและข้อควรระวังในการใช้ยาแต่ละประเภทโดยใช้สไลด์บรรยาย	- วีดิทัศน์ วิธีการใช้ยาที่ถูกต้อง - สไลด์บรรยาย
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน การป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการทำงาน ระยะเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที			
4.1 สามารถระบุสิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงานด้านต่างๆได้	- สิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน และโรคจากการทำงานที่พบบ่อย - การสูญเสียการได้ยินจากเสียงดัง และการตรวจสุขภาพตามปัจจัยเสี่ยงจากการทำงาน - โรคปวดหลังจากการทำงาน - การบาดเจ็บจากการทำงาน	- วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียนโดยการซักถามผู้เข้าอบรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นอย่างไร และสอบถามสิ่งคุกคามสุขภาพจากรูปภาพ ในสไลด์ โดยเชื่อมโยงสิ่งคุกคามแต่ละด้านกับโรค รวมทั้งวิธีป้องกัน (เน้นการสูญเสียการได้ยินจากเสียงดัง โรคปวดหลังจากการทำงาน และการบาดเจ็บจากการทำงาน) พร้อมฉายวีดิทัศน์	- ตัวอย่างคลิปสั้นของ (Napo) เรื่องเสียงดัง อุบัติเหตุ การยศาสตร์ - แผ่นพับ คำถามคัดกรองโรคจากการทำงาน

ตารางที่ 4.2 วัตถุประสงค์ สารการเรียนรู้ กิจกรรม และสื่อการเรียนรู้ของหลักสูตร (ต่อ)

วัตถุประสงค์	สารการเรียนรู้	กิจกรรม	สื่อการเรียนรู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 สิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน การป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการทำงาน ระยะเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที			
4.2 สามารถ อธิบายโรคจาก การประกอบ อาชีพที่สำคัญ ของสถาน ประกอบกิจการ ตนเองได้		- วิทยากรบรรยายประกอบสไลด์ เกี่ยวกับการคัดกรองโรคจากการ ทำงานด้วยคำถาม 4 ข้อ เพื่อให้ ลูกจ้างสามารถนำไปประเมินตนเอง ได้	- สไลด์ บรรยาย
4.3 ระบุหลักการ ควบคุมความ เสี่ยงจากการ ทำงานได้	- หลักการควบคุมความเสี่ยงทำงานโดยใช้ แนวคิด Hierarchy of Controls และ สัญลักษณ์ความปลอดภัยต่าง ๆ รวมทั้งป้าย แสดงถึงอันตรายของสารเคมี ตามมาตรฐาน NFPA และ ระบบ GHS	- วิทยากรบรรยายหลักการควบคุม ความเสี่ยงทำงานโดยใช้แนวคิด Hierarchy of Controls เน้นสิ่งที่ผู้ เข้าอบรมนำไปดำเนินการได้ - วิทยากรสอบถามสัญลักษณ์สารเคมี ตามมาตรฐาน NFPA ระบบ GHS และสัญลักษณ์ความปลอดภัย โดยใช้ รูปภาพ ในสไลด์ - วิทยากรบรรยายสรุปประกอบสไลด์ เกี่ยวกับสัญลักษณ์สารเคมีและ สัญลักษณ์ความปลอดภัยอื่น ๆ - วิทยากรขออาสาสมัครผู้เข้าอบรม ออกมาสาธิต การใช้อุปกรณ์คุ้มครอง ความปลอดภัยส่วนบุคคลให้ถูกต้อง (ถุงมือ หมวก ที่อุดหู ที่ครอบหู หน้ากากปกป้องระบบทางเดิน หายใจ)	- ตัวอย่าง อุปกรณ์ คุ้มครองความ ปลอดภัยส่วน บุคคล - สไลด์ บรรยาย

4.3 ระยะที่ 3: ทดลองใช้และระยะที่ 4: ประเมินผลหลักสูตรอบรมอสต อช.

มีสถานประกอบกิจการร่วมนำร่องจัดอบรมจำนวน 4 แห่ง อยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ 1 แห่ง สมุทรสาคร 3 แห่ง เฉพาะลูกจ้างต่างด้าวทั้งหมด 76 คน ที่ได้รับการอบรม รายละเอียดของสถานประกอบกิจการกลุ่มเป้าหมาย และการประเมินผลทั้ง 2 ระยะ ตามตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ผลการจัดอบรมตามหลักสูตรฯ ในสถานประกอบกิจการแต่ละแห่ง

รายละเอียด สถานประกอบ กิจการ	กลุ่มเป้าหมาย	การประเมิน หลังสิ้นสุดการอบรมทันที	การติดตามหลังสิ้นสุด การอบรม 3 เดือน
1. ผลิตอาหาร เครื่องดื่ม (จังหวัด สมุทรปราการ) เป็น สถานประกอบ กิจการขนาดใหญ่มี ลูกจ้างทั้งหมด 2,423 คน เป็นคน ไทย 1,207 คน ต่าง ด้าว 1,216 คน	ผู้เข้าอบรม ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ ความปลอดภัยในการ ทำงาน และฝ่ายบุคคล 4 คน ลูกจ้างคนไทย 3 คน ลูกจ้างต่างด้าว (เมียนมา) 19 คน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล สมุทรปราการ 2 คน	ผู้เข้าอบรมมีความสนใจและต้องการให้ระยะเวลาการ อบรมมากกว่านี้ หมายเหตุ: สถานประกอบกิจการนี้ไม่ได้ทำแบบประเมิน ความพึงพอใจ เนื่องจากมีเวลาจำกัด <u>ประเด็นที่ได้จากการทบทวนการเรียนรู้การสอน</u> <u>(After Action Review: AAR)</u> - เพิ่มกิจกรรมการออกกำลังกาย ยืดเหยียดกล้ามเนื้อ - ตัดเนื้อหาเรื่องป้ายจราจรเนื่องจากส่วนใหญ่ผู้เข้าอบรมมี ความรู้เนื้อหาแล้ว เพิ่มเวลาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เนื่องจากมีเนื้อหาเยอะ	ผู้เข้าอบรมได้เข้าร่วมใน กิจกรรมอื่น ๆ ที่สถาน ประกอบกิจการ ดำเนินการ เช่น การอบรมการปฐม พยาบาล การอบรมดับเพลิง ขั้นต้น แต่พบปัญหาในการเป็น อาสาสมัครหรือเป็นทีม ร่วมกับเจ้าหน้าที่ความ ปลอดภัย หรือ เจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลยังไม่ชัดเจน เนื่องจากมีภาระงานประจำ

ตารางที่ 4.3 ผลการจัดอบรมตามหลักสูตรฯ ในสถานประกอบกิจการแต่ละแห่ง (ต่อ)

รายละเอียด สถานประกอบ กิจการ	กลุ่มเป้าหมาย	การประเมิน หลังสิ้นสุดการอบรมทันที	การติดตามหลังสิ้นสุด การอบรม 3 เดือน
2.ผลิตอาหาร เครื่องดื่ม (จังหวัด สมุทรสาคร) เป็น สถานประกอบ กิจการขนาดใหญ่มี ลูกจ้างทั้งหมด 3,808 คน เป็นคน ไทย 1,088 คน ต่าง ด้าว 2,720 คน	ผู้เข้าร่วมอบรม ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ ความปลอดภัยในการ ทำงาน 3 คน ล่าม แปลภาษาประจำ หน่วยงาน 2 คน ลูกจ้าง ต่างด้าว (เมียนมา) จำนวน 20 คน	<u>เนื้อหาการจัดอบรม</u> ผู้เข้าอบรมร้อยละ 73.1 พึงพอใจระดับมากที่สุด หัวข้อ สิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน การป้องกันโรคและการ บาดเจ็บจากการทำงาน รองลงมา ร้อยละ 69.2 พึงพอใจ ระดับมากที่สุด หัวข้อ แนวทางและการปฏิบัติตนเมื่อเข้า รับบริการในสถานพยาบาลและการใช้ยาที่ถูกต้อง และ ร้อยละ 65.4 พึงพอใจระดับมากที่สุด ในหัวข้อการ ส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคไม่ติดต่อ และการป้องกัน โรคติดต่อที่พบบ่อย ส่วนบทบาทของอาสาสมัครแรงงาน ต่างด้าว ด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย และแผนการดำเนินงานพึงพอใจระดับมากที่สุด ร้อยละ 57.7 <u>กระบวนการจัดการเรียนการสอน</u> ผู้เข้าอบรมพึงพอใจระดับมากที่สุด ร้อยละ 76.0 <u>ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าอบรม</u> ควรเพิ่มระยะเวลาการจัดอบรมเป็น 1 วัน <u>ประเด็นที่ได้จากการทำ AAR</u> - หัวข้อ การส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคไม่ติดต่อและ โรคติดต่อ ควรปรับปรุงที่นำมาเล่นเกมให้มีความชัดเจน มากขึ้น - หัวข้อ การป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน เรื่อง ป้ายความปลอดภัยและสัญลักษณ์สารเคมี ควรปรับเป็น การเล่นเกม หรือบัตรคำ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจง่ายขึ้น	ลูกจ้างต่างด้าวที่เข้ารับการ อบรม จะนำความรู้ไป ถ่ายทอดกับเพื่อนแรงงาน ต่างด้าว ผ่านการพูดคุยให้ คำแนะนำกันเองเป็นส่วน ใหญ่ และหากปัญหา ซับซ้อน จะปรึกษากับล่าม และหัวหน้างานในลำดับ ต่อไป

ตารางที่ 4.3 ผลการจัดอบรมตามหลักสูตรฯ ในสถานประกอบกิจการแต่ละแห่ง (ต่อ)

รายละเอียด สถานประกอบ กิจการ	กลุ่มเป้าหมาย	การประเมิน หลังสิ้นสุดการอบรมทันที	การติดตามหลังสิ้นสุด การอบรม 3 เดือน
3. การฆ่าและบรรจุ เนื้อสัตว์ปีกสด (จังหวัดสมุทรสาคร) เป็นสถานประกอบ กิจการขนาดใหญ่มี ลูกจ้างทั้งหมด 2,779 คนเป็นคน ไทย 1,373 คน ต่าง ด้าว 1,406 คน	<u>ผู้เข้าร่วมอบรม</u> <u>ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่</u> <u>แผนกบุคคล 8 คน</u> <u>เจ้าหน้าที่ประจำ</u> <u>ห้องพยาบาล 2 คน</u> <u>เจ้าหน้าที่ความ</u> <u>ปลอดภัยอาชีวอนามัย</u> <u>และสิ่งแวดล้อม 2 คน</u> <u>ลูกจ้างต่างด้าว (เมียน</u> <u>มา) 18 คน โรงพยาบาล</u> <u>กระทู้แบบ 3 คน</u>	<u>เนื้อหาการจัดอบรม</u> ผู้เข้าอบรมร้อยละ 96.6 พึงพอใจระดับมากที่สุด หัวข้อ แนวทางและการปฏิบัติตนเมื่อเข้ารับบริการใน สถานพยาบาลและการใช้ยาที่ถูกต้อง และหัวข้อสิ่ง คุกคามสุขภาพจากการทำงาน การป้องกันโรคและ การบาดเจ็บจากการทำงาน รองลงมา ร้อยละ 93.3 พึงพอใจระดับมากที่สุด ในหัวข้อ การส่งเสริมสุขภาพ เพื่อป้องกันโรคไม่ติดต่อ และการป้องกันโรคติดต่อที่พบ บ่อย และบทบาทของอาสาสมัครแรงงานต่างด้าว ด้านสุขภาพอาชีวอนามัยและความปลอดภัยและ แผนการดำเนินงาน <u>กระบวนการจัดการเรียนการสอน</u> ผู้เข้าอบรมพึงพอใจระดับมากที่สุด ร้อยละ 96.7 <u>ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าอบรม</u> ควรเพิ่มเรื่อง การวางแผนครอบครัว การคุมกำเนิด และการใช้ชีวิตสำหรับวัยรุ่น สื่อการสอนมีความน่าสนใจ และมีกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมอบรม ได้มีส่วนร่วมในการ อบรม <u>ประเด็นที่ได้จากการทำ AAR</u> - ควรให้โรงพยาบาลในพื้นที่ที่เข้าร่วมสังเกตการณ์ มีบทบาทในการร่วมเป็นวิทยากร	กิจกรรมที่ลูกจ้างต่างด้าว กลับไปดำเนินการหลังเข้า รับการอบรมได้แก่ 1. ร่วมจัดบอร์ดเรื่อง โรคติดต่อภายในห้อง พยาบาล 2. ร่วมกับเจ้าหน้าที่ พยาบาลให้ความรู้ เรื่องการ ใช้ยา/รับประทานยาที่ถูกวิธี 3. ประชาสัมพันธ์เสียงตาม สายวันสำคัญต่างๆ ให้ แรงงานต่างด้าวทราบ เช่น วันปีใหม่ วันเด็ก 4. ร่วมทำกิจกรรมสัปดาห์ ความปลอดภัยของสถาน ประกอบกิจการ สำหรับการอบรมใน หลักสูตรนี้ควรขยายผลไปสู่ สถานประกอบกิจการอื่นๆ เพราะเข้าใจง่าย มีความ น่าสนใจ มีกิจกรรมสนุกๆ และได้ความรู้ ระยะเวลาอาจ เป็น ครึ่งวัน อบรม 2 ครั้ง ห่างกันประมาณ 2 สัปดาห์ และเพิ่มหัวหน้างานทุก แผนกที่มีลูกจ้างต่างด้าวมา เข้าอบรม

ตารางที่ 4.3 ผลการจัดอบรมตามหลักสูตรฯ ในสถานประกอบกิจการแต่ละแห่ง (ต่อ)

รายละเอียด สถานประกอบ กิจการ	กลุ่มเป้าหมาย	การประเมิน หลังสิ้นสุดการอบรมทันที	การติดตามหลังสิ้นสุด การอบรม 3 เดือน
4. ผลิตอาหารสัตว์ (จังหวัดสมุทรสาคร) เป็นสถานประกอบ กิจการขนาดกลางมี ลูกจ้างทั้งหมด 560 คน เป็นคนไทย 397 คน ต่างด้าว 163 คน	ผู้เข้าร่วมอบรม ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ แผนกบุคคล และแผนก วิศวกรรม 11 คน เจ้าหน้าที่ความ ปลอดภัยอาชีวอนามัย และสิ่งแวดล้อม 1 คน ลูกจ้างต่างด้าว (เมียน มา) 19 คน ล่ามชาว เมียนมา 1 คน เจ้าหน้าที่จาก โรงพยาบาลสมุทรสาคร 3 คน	<u>เนื้อหาการจัดอบรม</u> ผู้เข้าอบรมร้อยละ 64.0 พึงพอใจระดับมากที่สุด ใน หัวข้อ แนวทางและการปฏิบัติตนเมื่อเข้ารับบริการใน สถานพยาบาลและการใช้ยาที่ถูกต้อง รองลงมา ร้อยละ 48.0 พึงพอใจระดับมากที่สุด ในหัวข้อ บทบาทของ อาสาสมัครแรงงานต่างด้าว ด้านสุขภาพ อาชีวอนามัย และความปลอดภัยและแผนการดำเนินงาน สิ่งคุกคาม สุขภาพจากการทำงาน การป้องกันโรคและการบาดเจ็บ จากการทำงาน และการส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันโรค ไม่ติดต่อ และการป้องกันโรคติดต่อที่พบบ่อย <u>กระบวนการจัดการเรียนการสอน</u> ผู้เข้ารับการอบรมพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ 60 <u>ประเด็นที่ได้จากการทำ AAR</u> - ลูกจ้างส่วนใหญ่ฟังภาษาไทยรู้เรื่องน้อย ต้องให้ล่าม แปลเนื้อหาตลอดเวลา ทำให้การเรียนการสอนใช้เวลา ค่อนข้างมาก ต้องลดกิจกรรมกลุ่มลง เป็นการบรรยาย และหัวข้อการสาธิตอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัย ส่วนบุคคลไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากเวลาไม่พอ ดังนั้นจึง ควรคัดเลือกลูกจ้างต่างด้าวที่พอฟังภาษาไทยได้เข้ารับ การอบรม	กิจกรรมที่ลูกจ้างต่างด้าว กลับไปดำเนินการหลังเข้า รับการอบรมได้แก่ 1. ให้ความรู้ร่วมกับ เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยใน กิจกรรมเข้าแถวในวันพุธ แรกของเดือน 2. ให้คำแนะนำ และความรู้ กับเพื่อนร่วมงานในการ เยี่ยมชมหมู่ให้ความรู้และชั่ง น้ำหนัก วัดรอบเอว ควรมีกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติม ในการอบรม เช่น เจ้าหน้าที่ ความปลอดภัย ฝ่ายบุคคล พยาบาลประจำสถาน ประกอบกิจการ

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การพัฒนาหลักสูตรอบรมอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวด้านสุขภาพ อาชีวอนามัย และความปลอดภัย (อสต อช.) โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ และทดลองใช้อบรมกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นลูกจ้างต่างด้าวในสถานประกอบกิจการจำนวน 4 แห่ง ในจังหวัดสมุทรปราการ จากนั้นปรับปรุงหลักสูตรและเผยแพร่ ผลจากการศึกษา สรุปและอภิปรายได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาทั้ง 4 ระยะ สรุปได้ดังนี้

ระยะที่ 1 จากการศึกษาสภาพปัญหาและความจำเป็นในการสร้างหลักสูตร เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) มีประเด็นที่สำคัญสรุปได้ดังนี้สถานประกอบกิจการส่วนใหญ่มีการฝึกอบรมให้กับลูกจ้างตามระยะ คือ การฝึกอบรมก่อนจ้างงาน เมื่อลูกจ้างมาถึงประเทศไทย จะเน้นการใช้ชีวิตในประเทศไทย จากนั้นจะมีการฝึกอบรมระหว่างการทำงานซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน หัวข้อที่มีความจำเป็น และต้องการให้บรรจุในหลักสูตรได้แก่ คือ การป้องกันโรคต่าง ๆ เช่น โรคจากการทำงาน โรคติดต่อ และโรคไม่ติดต่อ การใช้ยารักษาโรคต่าง ๆ ขั้นตอนการไปใช้บริการที่หน่วยบริการสุขภาพ และสิทธิลูกจ้างต่าง ๆ และต้องการให้จัดอบรมในสถานประกอบกิจการ โดยเฉพาะช่วงพักกลางวันจะดีมาก

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรอบรม อสต อช. โดยหลักสูตรประกอบด้วย 8 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความจำเป็นในการสร้างหลักสูตร 2) ปรัชญาหลักสูตร 3) วัตถุประสงค์ทั่วไป และรายวิชา 4) ระยะเวลาการอบรม 5) คุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรม 6) เนื้อหารายวิชา 7) สื่อการสอน เน้น 3 ภาษา (ไทย เมียนมา กัมพูชา ถ้าสามารถจัดหาได้) และ 8) การประเมินผลหลักสูตร ระยะเวลาการอบรม 4 ชั่วโมง องค์ประกอบของหลักสูตรฯ สรุปได้ดังนี้

- วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้อาสาสมัครแรงงานต่างด้าวมีความรู้เรื่อง การป้องกันโรคติดต่อ โรคไม่ติดต่อ โรคจากการทำงาน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และขั้นตอนการรับบริการ ณ สถานพยาบาล และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดแก่เพื่อนลูกจ้างต่างด้าวในสถานประกอบกิจการของตนเองได้ รวมทั้งสามารถสนับสนุนการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานประกอบกิจการที่เกี่ยวข้อง

- คุณสมบัติผู้เข้าอบรม เป็นลูกจ้างต่างด้าวที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบกิจการปัจจุบันไม่น้อยกว่า 1 ปี และได้รับการคัดเลือกจากสถานประกอบกิจการ หรือเป็นล่ามประจำสถานประกอบกิจการที่ปฏิบัติงานประจำสถานประกอบกิจการ ไม่รวมถึงล่ามที่มาช่วยงานในสถานประกอบกิจการเป็นครั้งคราว หรือล่ามของบริษัท

จัดทำงาน อ่านออกเขียนได้ในภาษาของตนเอง และสื่อสารภาษาไทยได้ มีจิตอาสา สมัยใจ และได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน สามารถประสานงานได้ดี ไม่มีประวัติติดสารเสพติด และคดีอาชญากรรม

- บทบาทของอาสาสมัครแรงงานต่างด้าว ให้คำแนะนำ ปรึกษาด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย แก่เพื่อนร่วมงานได้ สนับสนุนการดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ ของสถานประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานหรือเจ้าหน้าที่ ฝ่ายบุคคล หรือ งานห้องพยาบาลของสถานประกอบกิจการ

- เนื้อหาการเรียนการสอนประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 กล่าวถึงบทบาทของอาสาสมัครแรงงานต่างด้าว ด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย แนะนำตัวและนำเข้าสู่บทเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 กล่าวถึงการส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคไม่ติดต่อ และการป้องกันโรคติดต่อที่พบบ่อย หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 กล่าวถึงแนวทางและการปฏิบัติตนเมื่อเข้ารับบริการในสถานพยาบาล การใช้สิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการรับบริการสุขภาพ และการใช้ยาที่ถูกต้อง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ซึ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีองค์ความรู้เฉพาะทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย โดยจะกล่าวถึงสิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน การป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการทำงาน

ระยะที่ 3 ทดลองหลักสูตรฯ โดยจัดอบรมลูกจ้างต่างด้าวในสถานประกอบกิจการจำนวน 4 แห่ง ตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ 1 แห่ง สมุทรสาคร 3 แห่ง จำนวนลูกจ้างต่างด้าวทั้งหมดที่ได้รับการอบรมจำนวน 76 คน

ระยะที่ 4 ประเมินผลหลักสูตรฯ

ผลการประเมินความพึงพอใจหลังสิ้นสุดการอบรมทันที ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมาก และมากที่สุด เมื่อติดตามหลังสิ้นสุดการอบรม 3 เดือน พบว่าผู้เข้าอบรมในสถานประกอบกิจการ 2 แห่ง จาก 4 แห่งที่ผู้เข้ารับการอบรมสามารถดำเนินกิจกรรมตามบทบาทของ อสต. อช. ได้

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 การพัฒนาหลักสูตรอสต. อช.

เนื่องจากหลักสูตรฯ นำแนวคิดของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ด้วยตนเอง รวมทั้งความร่วมมือและความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ จึงเกิดการพัฒนาทักษะทางสังคมต่าง ๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ รวมทั้งทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิด การแก้ปัญหาและอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพศศึกษาด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา ซึ่งเมื่อนำหลักสูตรไปทดลองใช้นำร่อง และทดลองในสถานการณ์จริงพบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความรู้เรื่องเพศศึกษา เจตคติ และทักษะที่จำเป็นต่อเรื่องเพศศึกษาเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ชบา ชีทอง, 2559)

5.2.2 การทดลองหลักสูตรอบรม อสต อช.

โดยการจัดอบรมในสถานประกอบกิจการ 4 แห่ง ซึ่งเมื่อสิ้นสุดการอบรมในแต่ละแห่งจะมีการ ทบทวนและปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนก่อนที่จะไปจัดอบรมในสถานประกอบ กิจการแห่งต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดการวิจัยและพัฒนา ที่หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยดำเนินการทดสอบในสภาพจริงและทำการ ปรับปรุงผลิตภัณฑ์หลาย ๆ รอบ จนได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนากลุ่มคน หน่วยงานหรือ องค์กรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2552) ซึ่งผลิตภัณฑ์ในที่นี้ คือ หลักสูตรอบรม อสต อช. ที่ ผ่านการปรับปรุงหลาย ๆ ครั้งจนได้หลักสูตรที่สมบูรณ์

นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ โดยรูปแบบ TGT (Teams-Games-Tournaments) เป็นการเรียนที่มีการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มด้วยเกม (เรวดี ศรีสุข, 2019 อ้างจาก ไสว พักขาว, 2544) ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุก และเกิดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยมีการพูดคุยกันในกลุ่มย่อย มีการ ลงมือปฏิบัติจริง และมีการได้ถ่ายทอดสิ่งที่ทำได้ให้คนอื่น เป็นการเรียนรู้ที่ต้องทำความเข้าใจด้วยตนเอง แล้ว สะท้อนออกมาด้วยการปฏิบัติ ถือเป็นการเรียนแบบ deductive learning (เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, 2018)

5.2.3 การประเมินผลและเผยแพร่หลักสูตร

1) จากการติดตามการดำเนินงานของอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวผู้เข้ารับการอบรมตามบทบาทที่ กำหนดได้แก่ การให้คำแนะนำปรึกษาด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัยแก่เพื่อนร่วมงาน การสนับสนุนการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานประกอบกิจการด้านสุขภาพ อาชีวอนามัย และความ ปลอดภัย โดยปฏิบัติงานร่วมกับฝ่ายที่เกี่ยวข้อง พบว่าสถานประกอบกิจการ 2 แห่ง จาก 4 แห่ง ที่ผู้เข้ารับการ อบรมสามารถดำเนินกิจกรรม เช่น ร่วมจัดบอร์ดเรื่องโรคติดต่อภายในห้องพยาบาล ร่วมกับเจ้าหน้าที่พยาบาล ให้ความรู้ เรื่องการใช้ยา หรือรับประทานยาที่ถูกวิธี ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายวันสำคัญต่าง ๆ ให้แรงงาน ต่างด้าวทราบ เช่น วันปีใหม่ วันเด็ก ร่วมทำกิจกรรมสัปดาห์ความปลอดภัยของโรงงานในขณะที่สถานประกอบกิจการ อีก 2 แห่ง ผู้เข้าอบรมยังไม่ได้ดำเนินงานตามบทบาทที่ชัดเจน แต่มีการให้ความรู้กับเพื่อนร่วมงานต่างด้าว อย่างไม่เป็นทางการ เช่น การชักชวนให้เพื่อนมาใช้บริการที่มุมให้ความรู้ การให้คำปรึกษาในการไปรับบริการที่ หน่วยบริการสุขภาพ เป็นต้น ทำให้บทบาทการเป็นอาสาสมัครตามที่กำหนดยังไม่ชัดเจน

2) การเผยแพร่หลักสูตรผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่

(1) หลักสูตรฯ ได้รับการประเมินเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานของกรมควบคุมโรค เผยแพร่ ผ่านเว็บไซต์ กรมควบคุมโรค ในปี 2563

(2) เวทีการประชุมเครือข่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ ผู้แทน สถานประกอบกิจการ โรงพยาบาลในจังหวัด สำนักงานสาธารณสุข สำนักงานประกันสังคมจังหวัด และ สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด เพื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตรฯ ในวันที่ 28 มกราคม 2563

(3) นำเสนอให้กับเครือข่ายสำนักงานป้องกันควบคุมโรคเขต และหน่วยบริการสุขภาพ ตั้งแต่โรงพยาบาลศูนย์/ทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน ที่มีคลินิกโรคจากการทำงาน จำนวน 150 คน ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ก้าวต่อเนื่อง อย่างมั่นคง 15 ปี คลินิกโรคจากการทำงาน” ระหว่างวันที่ 28 - 30 ตุลาคม 2563 ณ โรงแรมใบหยกสกาย กรุงเทพมหานคร

(4) ประสานและจัดทำหนังสือส่งหลักสูตรอบรมให้กับ กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ เพื่อพิจารณาบูรณาการกับหลักสูตรครูฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขประชาชนร่ต่างด้าวที่มีอยู่เดิม ที่ยังขาดเนื้อหาทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่ชัดเจน เพื่อให้เป็นหลักสูตรที่ครอบคลุมการป้องกันโรค และการบาดเจ็บจากการทำงานของประชาชนร่ต่างด้าวกลุ่มวัยแรงงาน

5.3 ข้อจำกัดในการศึกษา

จากการทดลองจัดอบรมตามหลักสูตรฯ ที่สร้างขึ้นในการศึกษานี้ พบข้อจำกัด ได้แก่

5.3.1 ระยะเวลาในการอบรมน้อย เนื่องจากผู้เข้ารับการอบรมยังต้องปฏิบัติงานในไลน์การผลิต จึงกำหนดระยะเวลาไว้แค่ 4 ชั่วโมง แต่มีเนื้อหาค่อนข้างมาก ถึงแม้จะใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยมีการทำกิจกรรมกลุ่ม การเล่นเกม การใช้สื่อที่เป็นรูปภาพ หรือคลิปภาษาต่างด้าว รวมทั้งสถานประกอบการก็จะพยายามคัดลูกจ้างที่สามารถสื่อสารได้เป็นส่วนใหญ่มาเข้าอบรมแล้วก็ตาม แต่ยั้งต้องใช้ล่ามช่วยในการแปลภาษาเป็นช่วง ๆ ทำให้ใช้เวลาในการเรียนการสอนมากกว่าการสอนลูกจ้างไทย

5.3.2 การประเมินความพึงพอใจ สามารถดำเนินการได้ในบางสถานประกอบการที่นำแบบความพึงพอใจไปแปลเป็นภาษาที่ผู้เข้าอบรมสามารถอ่านได้จึงสามารถทำการประเมินได้ และการประเมินความรู้โดยการทำแบบทดสอบก่อน-หลังเข้ารับการอบรมยังไม่สามารถดำเนินการได้เพราะผู้เข้าอบรมที่เป็นลูกจ้างต่างด้าวส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้ กอปรกับเวลาในการจัดอบรมค่อนข้างจำกัด

5.3.3 ไม่ได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำหลักสูตรไปทดลองใช้ เนื่องจากสถานประกอบการที่ร่วมทดลองหลักสูตรได้กำหนดช่วงเวลาในการเข้าอบรมลูกจ้าง ทำให้ไม่สามารถดำเนินการในขั้นตอนนี้อย่างไรก็ตามหลังการทดลอง ได้ปรับปรุง และส่งหลักสูตรเข้ารับการประเมินผลิตภัณ์ของกรมควบคุมโรค โดยผ่านการตรวจสอบเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ปรับปรุง จนเป็นหลักสูตรที่ได้มาตรฐานของกรมควบคุมโรค

5.4 จุดแข็งของการศึกษารั้งนี้

5.4.1 เป็นการพัฒนาหลักสูตรที่เก็บรวบรวมข้อมูลความจำเป็นในการอบรมจากลูกจ้างต่างด้าวซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ทำให้ได้ข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตรที่มีเนื้อหาตรงกับความต้องการของผู้เรียน

5.4.2 การใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการจัดกลุ่ม เล่นเกม ผ่านสื่อรูปภาพเป็นการลดอุปสรรคทางภาษาสำหรับการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มลูกจ้างต่างด้าว

5.5 ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถดำเนินกิจกรรมตามบทบาทของอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวได้ ก่อนอบรมควรมีการประชุม หรือ กับแผนกที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ฝ่ายทรัพยากรบุคคล ทีมสุขภาพห้องพยาบาล เพื่อวิเคราะห์หรือจัดทำแผนการดำเนินกิจกรรมต่างๆทางด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของสถานประกอบการกิจการ เพื่อให้อาสาสมัครฯ มีส่วนร่วมและสนับสนุนการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

2) เพิ่มเวลาในการอบรม โดยระยะเวลาที่เหมาะสม ควรเป็น 1 วัน (6 ชั่วโมง) เช่น จัดอบรม 2 ครั้ง ๆ ละ ครึ่งวัน เพื่อให้ได้เนื้อหาตามที่กำหนด และไม่รบกวนเวลาการปฏิบัติงานของแต่ละวัน

3) เพิ่มการทดสอบความรู้ก่อน - หลังเข้ารับการอบรม กำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าอบรม โดยเพิ่มระดับการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาการประเมินความรอบรู้ทางสุขภาพของ พสต. และ อสต. ในประเทศไทยที่พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับระดับความรอบรู้ทางสุขภาพ (Kosiyaporn, et al., 2020)

4) ปรับเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมาย โดยเพิ่มกลุ่มเป้าหมายที่เป็นหัวหน้างาน เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน พยาบาลประจำห้องพยาบาล เพื่อเป็นครู ก ในการไปถ่ายทอดให้กับลูกจ้าง ต่างด้าวอีกต่อหนึ่ง เพื่อให้สามารถดำเนินการเป็นหลักสูตรประจำ ลูกจ้างต่างด้าวได้รับการอบรมจำนวนมากขึ้น และเกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน

5) เนื่องด้วยสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 โดยเฉพาะในแรงงานต่างด้าวที่เป็นกลุ่มเสี่ยงสูงในการสัมผัสและแพร่กระจายเชื้อ สถานประกอบการกิจการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเพิ่มเติม หัวข้อ การป้องกันโรคโควิด 19 ลงไปในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หัวข้อ 2.2 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ การป้องกันโรคติดต่อที่พบบ่อยเพื่อให้มีเนื้อหาที่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

.....

บรรณานุกรม

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2557). *หลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุข ประชากรต่างด้าวปีพุทธศักราช 2557*. http://phc.moph.go.th/www_hss/data_center/ifm_mod/nw/Training_the_volunteers.pdf
- กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2558). *หลักสูตรอบรมพนักงานสาธารณสุขต่างด้าว (พสต.) ปีพุทธศักราช 2558*. https://dol.thaihealth.or.th/resourcecenter/sites/default/files/documents/24_khuumuuehlaksuutrbrmphonakngaansaathaarnsukh.pdf
- กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2558). *หลักสูตรอบรมอาสาสมัครต่างด้าว (อสต.) ปีพุทธศักราช 2558*. <http://203.114.116.124/ahncsm/images/doc/10.pdf>
- กองเศรษฐกิจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2563). *คู่มือการดำเนินงานประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ 2563*. <https://dhes.moph.go.th/wp-content/uploads/2020/11/Full-Text-A8.2563-v.2.pdf>
- เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, (2018). *ปิระมิดแห่งการเรียนรู้ (Learning Pyramid)*. <https://www.iok2u.com/index.php/article/e-book/171-learning-pyramid>
- เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม. (2561). *การบูรณาการวิธีการเรียนแบบร่วมมือกับการเรียนรู้ร่วมกัน*. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-EJournal/article/view/7591/656711>.
- จิรพร ศรีทอง. (ม.ป.ป., อ้างจากอาภรณ์ ใจเที่ยง 2550). *ผลสัมฤทธิ์ในการใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือในวิธีกลุ่มร่วมมือช่วยเหลือ (Team Assisted Individualization : TAT) ในวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับธุรกิจ (MGT 1001) เรื่องการบริหารธุรกิจทั่วไป ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคาแหง*. http://www.ba-app.ru.ac.th/kmdata/2556_1405476546_re-chareeporn.pdf
- จิราภรณ์ เกตุแก้ว. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต]*. http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/52810154.pdf
- ชบา ชีทอง, อนันต์ มลารัตน์ และพรสุข หุ่นรินันต์. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพศศึกษาด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา. วารสารควบคุมโรค. 42(3):243-54.*
- มารุต พัฒนาผล (2562, อ้างจากพลวัต วุฒิประจักษ์, 2553). *แนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตร*. <http://www.curriculumandlearning.com/upload/Books/1544651319.pdf>

- พัชรินทร์ รอดสิน. (ม.ป.ป., อ้างจากใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2537). *การพัฒนาหลักสูตร*. http://www.rachpracha47.ac.th/pacharin/pacharin_doc3.pdf
- พัชรินทร์ รอดสิน. (ม.ป.ป., อ้างจากสัจด์ อุทรานันท์, 2532). *การพัฒนาหลักสูตร*. http://www.rachpracha47.ac.th/pacharin/pacharin_doc3.pdf
- พัชรินทร์ รอดสิน. (ม.ป.ป., อ้างจาก Oliva, 1992). *การพัฒนาหลักสูตร*. http://www.rachpracha47.ac.th/pacharin/pacharin_doc3.pdf
- พิจิตรา ธงพานิช. (ม.ป.ป., อ้างจาก Saylor and Alexander, 1974). *การพัฒนาหลักสูตร*. <http://sack1997.blogspot.com/p/2-saylor-and-alexander-1974-p.html>
- เรวดี ศรีสุข. (2019). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Co-operative learning) ในการออกแบบจัดการเรียนการสอน. *The Journal of Boromarjonani College of Nursing Suphanburi*, 2(1), 5-16.
- เรวดี ศรีสุข. (2019, อ้างจากไสว พิกขาว, 2544). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Co-operative learning) ในการออกแบบจัดการเรียนการสอน. *The Journal of Boromarjonani College of Nursing Suphanburi*, 2(1), 5-16.
- วโร เฟิงส์วีสต์ (2552). การวิจัยและการพัฒนา (Research and Development). *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 1(2), 1-12.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสมุทรสาคร. จังหวัดสมุทรสาคร (2563). *มอบประกาศนียบัตรแก่อาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว (อสต.) เพื่อเป็นแกนนำต่างด้าวตัววิเศษสู้โควิด-19*. https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG_201117174204214
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน. (2563). *การอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประชากรต่างด้าวจังหวัดลำพูน ปี 2564*. https://www.lamphunhealth.go.th/web_ssj/webmanager/uploads/2021-02-05092305%.pdf
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2564). *สถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ประจำเดือนมีนาคม 2564* https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/2573b66887904d46867118cb7134753a.pdf
- อรพันธ์ อันติมานนท์, โกวิทย์ บุญมีพงศ์, ธิติรัตน์ สายแปง, กมลชนก สุขอนันต์, อมราภรณ์ ลาภเหลือ, จุไรวรรณ ศิริรัตน์ และ ภัทรินทร์ คณะมี. (2564). การจัดบริการอาชีวอนามัยขั้นพื้นฐานสำหรับลูกจ้างต่างด้าวของสถานประกอบการในจังหวัดสมุทรปราการและจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารควบคุมโรค*, 47 (ฉบับเพิ่มเติมที่ 2), 1276-92.

- Kosiyaporn, H., Julchoo, S., Phaiyarom, M., Sinam, P., Kunpeuk, W., Pudpong, N., Allotey, P., Chan, Z. X., Loganathan, T., Pocock, N., & Suphanchaimat, R. (2020). Strengthening the migrant-friendliness of Thai health services through interpretation and cultural mediation: A system analysis. *Global Health Research and Policy*, 5(1), 53. <https://doi.org/10.1186/s41256-020-00181-0>
- Kosiyaporn, H., Julchoo, S., Sinam, P., Phaiyarom, M., Kunpeuk, W., Pudpong, N., & Suphanchaimat, R. (2020). Health Literacy and Its Related Determinants in Migrant Health Workers and Migrant Health Volunteers: A Case Study of Thailand, 2019. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(6), E2105. <https://doi.org/10.3390/ijerph17062105>
- Moyce, S. C., & Schenker, M. (2018). Migrant Workers and Their Occupational Health and Safety. *Annual Review of Public Health*, 39, 351–365. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-040617-013714>
- Vizeshfar, F., Momennasab, M., Yektatalab, S., & Iman, M. T. (2021). Empowering health volunteer's through participatory action research in a comprehensive healthcare center. *BMC Public Health*, 21(1), 889. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10878-7>

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ก. ประเด็นการสนทนากลุ่ม

1. สถานการณ์การจัดอบรม หรือเคยเข้าอบรมที่ผ่านมา (หัวข้อวิชา ระยะเวลาในการอบรม ผู้จัดการอบรม สถานที่ ฯลฯ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรและจัดอบรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข. แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดสำหรับติดตามการดำเนินงานของอสต อช. ในสถานประกอบการกิจการนำร่อง และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตร อสต อช.

1. ชื่อสถานประกอบการ.....
2. อสต อช. ได้ทำกิจกรรมร่วมกับห้องพยาบาลหรือไม่ ถ้ามีกิจกรรมอะไร
3. อสต อช. ได้ทำกิจกรรมร่วมกับฝ่ายบุคคล หรือไม่ ถ้ามีกิจกรรมอะไร (เช่น เสี่ยงตามสาย จัดมุมให้ความรู้ เป็นต้น)
4. อสต อช. ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเจ้าหน้าที่ความปลอดภัย/หัวหน้างานหรือไม่ ถ้ามีกิจกรรมอะไร
5. เพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานกลุ่มเป้าหมายที่รับการอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกจ้างต่างด้าว (ควรเป็น ลูกจ้างต่างด้าว จป. ฝ่ายบุคคล หรือ พยาบาลประจำสถานประกอบการ หรือ กลุ่มอื่นๆ)
6. ระยะเวลาการจัดอบรมควรนานเท่าไร (กี่วัน หรือ เช่น 1 วัน จัดครั้งเดียว หรือ ครึ่งวัน จัด 2 ครั้ง หรือ ครึ่งวันจัดครั้งเดียว)
- 6.1 สถานที่ในการจัดประชุม (ในและนอกสถานประกอบการ)
- 6.2 ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม (สถานประกอบการ หน่วยงานผู้จัดอบรม)
7. ข้อจำกัด/อุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครแรงงานต่างด้าว ด้านสุขภาพ อาชีวอนามัย และความปลอดภัย (อสต อช.)
8. ท่านคิดว่าสามารถขยายผลหลักสูตรไปสู่สถานประกอบการอื่น ๆ ได้หรือไม่อย่างไร
9. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาอาสาสมัครแรงงานต่างด้าว ด้านสุขภาพ อาชีวอนามัย และความปลอดภัย (อสต อช.)

ภาคผนวก 2

ผลผลิตของการศึกษา: หลักสูตรอบรมอาสาสมัครแรงงานต่างด้าวด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย (อสต อช.)

หลักสูตร อบรมอาสาสมัครแรงงานต่างด้าว ด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัย (อสต อช.)

(ภายใต้โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการอาชีวอนามัยที่เป็นมิตรสำหรับการดูแลสุขภาพแรงงานต่างด้าว)

จัดทำโดย

ศูนย์พัฒนาวิชาการอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม จังหวัดสมุทรปราการ
กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม
กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

DDC 63023

สนับสนุนโดย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

แหล่งเผยแพร่: คู่มือ แนวทาง หลักสูตร และมาตรฐาน ที่ผ่านมาตรฐานกรมควบคุมโรค
<http://klb.ddc.moph.go.th/dataentry/handbook/form/99>